

Uddrag af:

**Samuel Friis:
Familiebog I**

Udvalgt og afskrevet 1996

Familiebog I er titlen på en af de håndskrevne bøger, som vor onkel Samuel Friis efterlod, og den er som de øvrige smykket med vignetter, både farvelagte og sort-hvide.

Oprindeligt har notaterne været gjort i kollegie- eller stilehæfter, linierede som ulinierede, og først senere er hæfterne blevet indbundet. Den meget smukke indbinding er blevet foretaget af bogbinder Erhardt Bøgh i Århus. bindet er dybfalset halvbind med ryg og hjørner af skind. Ryggens indskrift er sat med bladguld, og nederst står der: Inger og N .E. Mikkelsen.

Når materiale af denne art indbindes, sker der en afhøvling af bogens snit (kanterne), og derved kan der være forsvundet ord eller orddele ved den yderste ende af stilehæfternes linjer. Problemet er nu ikke ret stort i dette tilfælde.

Efter indbindingen er bogen blevet pagineret. Der er herunder sket en fejl, idet side 243 efterfølges af side 224, hvorved sider med tallene 224-243 forekommer to gange.

Af hensyn til vore yngste slægtled skal jeg gøre nogle bemærkninger om slægtskabsforhold. Hvis jeg i dette hæfte bruger ordene Bedstefar og Bedstemor, drejer det sig om Hans Friis Christensen og hans hustru Mikkeline Nielsine Marie Mikkelsen. De fik børnene Samuel, Karen, Poul og Inger. Samuel forblev ugift. Karen blev gift med Carl August Lind. Poul rejste til Canada og blev gift og fik børn der. Inger blev gift med Niels Erik Mikkelsen. De fik datteren Elisabeth, der nu er præst i København, gift med Knud Sørensen, der også er præst. Det er hende, der nu har den bog, hvoraf her bringes uddrag. Karen og Carl fik den børneflokk, som jeg selv er en del af: Jørgen, Poul, Johannes, Ruth, Ingrid og Mogens. Jeg henviser iøvrigt til efterfølgende efterslægtstavle. Under læsningen af vore bedsteforældres redegørelse for de ældre generationer kan man måske desuden støtte sig til de anetavler, der også er anbragt herefter. Disse er først blevet opstillet efter den oplysninger, vore Bedsteforældre har givet i Familiebog I og dernæst korrigeret efter Onkel Niels' anetavler, som Elisabeth har stillet til rådighed.

Det er åbenbart Bedstefar, der allerede i 1906 har begyndt at gøre optegnelser i et kollegiehæfte om sin slægt, velnok for at fortsætte hæftet som dagbog. Der kunne gå år imellem, at han skrev noget, og på et tidspunkt er så Samuel kommet ind i billedet. Der var endnu mange tomme sider i kollegiehæftet, da han begyndte at skrive i det i 1943. Herefter veksler hans tilførsler med Bedstefars, og senere kommer det også små stykker, som Bedstemor har skrevet. Det er sikkert ofte sket efter anmodning fra Samuel, der ønskede, at dette skulle være netop en familiebog. Et par af de uddrag, som jeg har medtaget fra hans egen hånd, vidner herom. Det gør også Bedstemors sidste indlæg i bogen (side 321), der indledes med ordene: "Jeg bliver forlangt til at skrive ...". Det skal nok forstås temmelig bogstaveligt, for i dette tilfælde har Samuel inden teksten med en smuk vignet og i kønne, lette farver tegnet overskriften: Mors Erindringer. Og så har det nok været svært at slippe udenom!

Mit uddrag omfatter især det, der kan have slægtshistorisk interesse, og det vil sige de fleste af de notater, vore bedsteforældre har gjort; men også nogle af Samuels. Derimod har jeg ikke medtaget hans mere almindelige dagbogsnotater. De kan ellers være spændende nok; de er ikke så indadvendte, som de måske blev senere, og man får nogle indtryk af tiden i de sidste krigsåre. Han beskriver også sine 5 måneder i Tyskland i 1943. Man kan idag undre sig over, at han åbenbart ikke havde nogensomhelst betænkelighed ved at tage arbejde hos fjenden, skønt han ellers giver udtryk for et lige så stort tyskerhad, som vi danskere vel dengang næsten alle nærrede. Men han var nok arbejdsløs, og kun få af os har nogen erfaring om, hvordan det er.

Samuel har i bogen afskrevet en hel del af de lejlighedssange, der er blevet skrevet til familiens fester, og ingenlunde blot hans egne. Det er en tradition, som familien heldigvis har fastholdt uden at lade sig kyse af mange hånlige ord fra en selvbestaltet kulturelite. Af dem har jeg kun gengivet to: Foruden Niels og Ingers sang til Bedstefars 70 års fødselsdag Samuels sang til Jørgens konfirmation 1944. Den rækker i mine øjne ud over det almindelige.

En spændende afdeling af bogen er også de gamle breve, som Samuel har indklæbet. Man kan idag ømme sig over, at det nu kun er brevenes forsider, der er læsbare; men hvis ikke han havde gjort det, ville brevene nok være gået helt tabt. Og han har forinden sørget for afskrift, så vi dog nu kan orientere os om indholdet. Af disse breve har jeg kun afskrevet det ældste, et kærestebrev fra 1865, samt Bedstefars brev til Samuel, da denne var kommet på arbejdslejr i Vestjylland 1942.

For vore bedsteforældres vedkommende vil Bedstefars egen "Mit Levnedsløb", som han skrev på opfordring af Nationalmuseet i 1955-56 (i en alder af 83 år!), være hovedværket. Den har Onkel Niels (Niels Erik Mikkelsen) afskrevet i nogle få eksemplarer. Men de uddrag, der her bringes fra Familiebog I, kan måske supplere i en og anden henseende. Og i alt fald tror jeg, at de kan bidrage til familiens erindring om Bedstefars fromme mildhed og Bedstemors søde væsen.

Hjerting, sommeren 1996, Johs. Lind

Note:

I denne pdf-version, som gøres tilgængelig på internettet, har jeg udeladt oversigten over min morfars efterslægt.

Hjerting, sommeren 2009, Johs. Lind

Side 1-31: noteret af Bedstefar.

Nogle oplysninger om min fars slægt, noteret op fra begyndelsen 11. marts 1906.

Min faders bedstefader hed Andreas og boede i Gantrup, Vorladegård sogn. Hans søn, min bedstefar, Christen Andreasen, født 1808 stod i murerlære hos murermester Quist Skanderborg fra 1. maj 1828 til 1. maj 1832, løste borgerskab som murermester 1836. Han boede da på Mallinggård mark i Skanderup sogn. Håndværket drev han til få år før sin død (1891) med stor dygtighed og efter landforhold i stor stil med mange folk til hjælp. Han boede først på Mallinggård mark, to steder på Forlev mark, to steder på Illerup mark, og et sted på Svejstrup mark.

De 5 af de ejendomme, han havde, var med landbrug. Sine sidste år boede han i Bjedstrup i jordløst hus, han havde købt.

Han var i ca. 40 år synsmand for kirker og præstegårde i Hjelmlev og Gjern herreder og gift med Ane Johanne Nielsdatter, født 1802 i Knude i Hvejsel sogn af forældrene Niels Moesgaard og Mette Mikkelsdatter. Hun døde 18.. . Min fader, Jens Peter Christensen er født 10. marts 1848 i et boelsted på Illerup mark, som kaldtes Illerup Lund. Han var i lære hos sin fader og arbejdede nogle år som svend i Århus, hvorefter han overtog sin faders ejendom og forretning på Illerup mark, et husmandssted med 4 tønder land. Han var meget dygtig til sit håndværk, havde meget arbejde og mange folk. Han måtte det meste af sin tid kæmpe med økonomiske vanskeligheder, da især en stor børneflokk (11 i tal), og det meste af den tid, han virkede, var det dårlige tider. De sidste år var han en alvorlig kristen.

Han, der ellers var usædvanlig stærk af helbred, blev angrebet af kræft i maven, og døde den 5. maj 1901 på Illerup mark, kun 53 år gammel.

Fader havde 3 søskende, som nu alle er døde. En broder, murermester Niels Christensen, som i nogle år boede i Forlev, hvor bedstefader havde overladt ham et hus og derpå mange år i Skanderborg, hvor han døde 1925 (rettet til: 1924) ca. 84 år gammel.

Han var en dygtig og anset mand. Hans enke lever endnu i Skanderborg og bebor deres hus.

Af 4 børn er kun en søn, Simon Christensen levende. Han bor på Sjælland. Desuden havde fader 2 søstre, en som hed Andrea og var gift i Skanderborg med en mand ved navn Søren Kappelage, der havde en lille handel, men ellers gik han ud på arbejde. Efter mandens død rejste hun og to sønner til Sct. Pauls i Brasilien, hvor de med tiden fik en kaffeplantage. Hun og den ene søn er døde, om den anden er levende endnu, ved jeg ikke.

Den anden søster Mette Marie blev som ældre pige gift med en mand i Vrold (Søren Tebstrup). Hun døde barnløs i firserne.

Min moders oldefar, Thomas Haier, født i Tyskland, kom her til landet som husar, blev skovfoged i Størring (rettet til Storr...). Til skovfogedboligen var jordlod til 2 køer. Hans søn, Mikkel Thomsen Haier var også skovfoged samme sted. Hans søn, min bedstefar, Søren Mikkelsen Haier, (tilføjet: f. 1806 i Størring) død 1899 (rettet til 1900), 94 3/4 år gammel på Forlev mark, hvor han havde en lille landejendom og tillige kørte han omkring og solgte potter.

Hans datter, min moder, Kirstine Sørensen, levede sammen med min fader til hans død og havde sammen i deres ægteskab 11 børn.

Efter faders død 1901 beholdt hun endnu i nogle år stedet med 2 køer, men solgte det så og købte et jordløst hus i Bjedstrup, hvor hun og min broder Christen, som er ugift, levede sammen i ca. 15 år, så rejste de til Randers og var der i ca. 4 år, rejste derefter tilbage og købte et hus i Svejstrup; men efter et par års forløb døde moder (tilføjet: 80 år gl.), som allerede i nogle år havde været nedbrudt, den 27. november 1926. Hun blev begravet 3. december på Dover kirkegård ved siden af min fader.

Hun var født i Forlev den 2. oktober 1846 og blev altså 80 år gammel.

Hun var et sagtmødt, fredsommeligt menneske, en inderlig god, kærlig og trofast moder og hustru. Hun blev allerede for mange år siden en bevidst, levende kristen, og sådan levede hun et Guds barns liv og døde et Guds barns død. Velsignet være hendes minde.

Mine forældre havde 11 børn, som er født følgende tider og er i følgende stillinger:

- 1. Søren Peter Christensen, født i Forlev 2. marts 1868 (rettet til: 1869), er skræddermester i Odense, (tilføjet: død 9. marts 1950).**
- 2. Christen Christensen, født i Forlev 14. sept. 1872, bor i Svejstrup.**
- 3. Hans Friis Christensen, f. 29. decbr. 1873 i Forlev (Moselund). Murermester i Rønde.**
- 4. Johannes Christensen, født 18. nov. 1875 i Illerup, (tilføjet: død 12 1948). Agent i Randers.**
- 5. Ane Dorthea Christensen, født 31. august 1877 i Illerup, gift med tømrer Johan Jensen, der har en landejendom ved Tommerup station på Fyn.**
- 6. Carl Christensen, født 6. august 1879 i Illerup, er muremester i Kolind. (Tilføjet: død 18/6 1929).**
- 7. Jens Julius Christensen, født 13. april 1880 i Illerup, er landmand og bor på Vrold mark. (Tilføjet: død i dec. 1948).**
- 8. Augusta Johanne Christensen, f. 19. august 1882 i Illerup, er gift med forhenværende smed Marius Brøgger, Hårby.**
- 9. Michael Christensen, 17. oktober i Illerup 1884, er murer og statshusmand på Rostved mark ved Rønde.**
- 10. Theodor Christensen, født 9. november 1887 i Illerup, var gartner i nærheden af Kristiania, Norge og døde i juni 1927.**
- 11. Aksel Christensen, født 21. december 1888 i Illerup, er arbejdsmand på Ceres ølbryggeri i Århus.**

Min fader var de sidste 3-4 år, han levede, kolportør for Indre Mission. Min bedstefader Søren Mikkelsen Hejer havde en søster i Vænge, som blev 102 år gammel. Min moders moder hed Ane Dorthea Poulsdatter, hun var født på ejendommen i Forlev, som nu i 4. slægtled er i familiens eje, kaldet "Moselund".

Mit søskendebarn Søren Sørensen Hajer ejer nu stedet. Der er 1 hest og 3 køer. I denne ejendom er bedstemor, mor og jeg født.

Min moders moder var datter af Poul Knudsen, hvis fader ejede Himmelbjerggården. Poul Knudsen var altså farbroder til den bekendte Per Nielsen, som solgte Himmelbjerget og en stor skov til kongen Kr. VIII. Om ham er sangen af Grundtvig "Kong Christian sad på Silkeborg" skrevet.

Min oldefar Poul Knudsen købte stedet "Moselund" i Forlev sidst i 1790-erne, måske 1799, idet en datter Gertrud var født 1800.

Poul Knudsen var gift med Karen Hansdatter eller Sørensdatter. Hun var fra en af de store gårde i Boes. En broder til hende havde en gård på Forlev mark, som grænsede sammen med deres (Moselund mark). Han hed Jens Sørensen.

Poul Knudsen og Ane (rettet til: Karen) havde foruden bedstemoder Ane Dorthea og Gertrud, som boede i Venge, også en datter, som boede i Stjar Dale, og tillige en søn, Peder Poulsen, som var skrædder og boede på Illerup mark, hvor han havde en lille ejendom (2 á 3 køer). Hans hustru hed Kirsten. De var nabo til mine forældre, var fromme, troende folk, hvad også min moders forældre var.

Mine bedsteforældre Søren Hejer og Ane Dorthea havde 6 børn, hvoraf de 3 døde tidligt. De tre, som levede, er min moster Karen Sørensen, gift med Morten Jensen. De havde en gård på Skanderborg mark og er senere begge døde, han i halvfjerdserne og hun 86 år gammel, de havde en stor børneflokk, hvoraf 5 lever endnu (1928). En datter, Mathilde, har gården, en søn har en lille gård i nærheden (Jens Jensen).

Søren Hejers og Ane Dortheas næstældste barn var Mikkel Sørensen Hejer. Han ejede til sin død ejendommen "Moselund" på Forlev mark. Han døde ca. 1922 og var 83 år gammel.

De har tre børn: Søren Hejer, som nu har "Moselund", Ejner, som bor i Århus og Ane, som er gift med en arbejdsmand i Skanderborg (Søren Hejer) er gift med en datter fra Gl. Rugård i Firgårde.

Den yngste af Søren Hejers børn er min moder Kirsten Sørensen.

Min morbroder Mikkel Hejers hustru Kirsten fra "Illerup Lund", Illerup mark lever endnu (1928) hos sønnen Søren Hejer.

Jeg, Hans Friis Christensen, er født i "Moselund" på Forlev Mark 29. december 1873, er nu (1928) 54½ år gammel. De første 3-4 år af mine forældres ægteskab boede de der hos hendes forældre, indtil de 1874 overtog min faders forældres ejendom på Illerup mark. Jeg er derfor født i Forlev, Skanderup sogn, døbt i Skanderup kirke d. 6. april 1874 af provst Schou, Skanderborg. Fra mit 6. til 14. år gik jeg i skole i Bjedstrup hos lærer A. J. Meldgaard. Fra mit 11. år var jeg ude at tjene om sommeren, først 2 somre på Illerup Møllegård, .. en sommer på Vester Nygård.

Efter min konfirmation 1888 d. 8. april tjente jeg 2 år på en gård i Mesing. Derefter kom jeg hjem i murerlære 2 somre. Første vinter tjente jeg som møllerkusk i Svejstrup mølle. Næste vinter hos en gårdmand i Sim. Derefter var jeg to somre i murerlære hos murermester Anton Pedersen i Skanderborg.

Vi byggede i den tid bl.a. Ry Højskole. 3. vinter var jeg mælkekusk hos en husmand i Svejstrup. Efter de fire års læretid fik jeg arbejde i Ringe på Fyn (1894 i ..). Hen på sommeren rejste jeg hjem og fik arbejde hos en mester i Linå indtil november 1894, da rejste jeg på Nørre Nissum Højskole.

Min broder Theodor, som var gartner i nærheden af Kristiania i Norge, døde 12. juni 1927, 40 år gammel. Han led meget af rosen, som var bleven til blodforgiftning, og blev opereret flere gange på et sygehus i Oslo. Hans hustru (tilføjet: Christine) og deres børn rejste så til hendes hjem i Ålborg, medtagende hans aske. Han blev brændt på krematoriet i Oslo. Han var en dygtig gartner, havde lært gartneriet i Brabrand. Jeg håber, han er hos Gud. Han blev vakt for mange år siden, og der var stadig længsel i ham efter Herren. Han var en tid elev på Rønde Højskole under forstander Kristen Herskind.

På Nørre Nissum Højskole fandt jeg mit livs store lykke, der blev jeg et Guds barn. Min omvendelse skete en tid før jul 1894. Jeg havde ikke før kendt levende kristendom, men der kom jeg sammen med mange alvorlige troende unge mænd, og spørgsmålet, om jeg var en kristen og kunne blive salig, blev alvorligt for mig. Jeg kom ind i en svær kamp og nåede igennem til fred og salig vished om at være bleven et Guds barn. Det gamle var forbigangt, og alt var bleven nyt. Jeg var på skolen fra november til april 1895 og fik så arbejde som svend i Lemvig. Hen på efteråret rejste jeg atter til Nissum og arbejdede for forstanderen, pastor Hansen (han byggede meget i de år) indtil hen imod jul, så gik jeg atter på skolen 2-3 måneder.

Derefter arbejde jeg for forstanderen hele sommeren 1896 indtil hen imod jul, så var jeg atter en tid på skolen, dog var jeg ikke rigtig elev, men boede på skolen og læste selv på mit værelse og overværede ellers kun foredragene.

I denne sommer 1896 så jeg første gang min tilkommende hustru, Mikkeline Nielsine Marie Mikkelsen. Hun var elev på skolen og blev efter kursusets afslutning som pige i præstegården fra august til november.

I foråret 1897 søgte jeg arbejde i Herning og forlod min kære skole, der var bleven mig så dyrebar. Jeg fik arbejde hos en troende mester (Madsen), der var også flere troende svende.

Hen på forsommeren blev jeg tillige med nogle flere troende unge svende sendt til Ringkøbing, hvor vi byggede orgelfabrikken og tilbragte en lykkelig sommer.

Hen på efteråret kom vi atter til Herning og der aflagde jeg svendeprøve. Det kunne jeg ikke ved min læretids afslutning, da jeg først måtte lære at tegne bygningstegning. Dette lærte jeg på højskolen.

Ved juletid rejste jeg hjem til mine forældre på Illerup mark og blev der til hen i februar, da jeg atter rejste til Herning.

Jeg blev der så til i august 1898 og rejste da til Grenå. Der var jeg bl.a. med til at bygge apoteket. 1901 blev jeg gift og købte et hus på Årstrup mark.

Sommeren 1900 var jeg nogle måneder på Anholt, hvor vi byggede en havnefogedbolig, men måtte rejse derfra hen på foråret 1901, da vi omtrent var færdige på grund af min kære faders sygdom og død. Af den grund var jeg hjemme i Illerup i ca. 3 måneder og måtte rejse derfra d. 6. juli for at holde bryllup i Kastbjerg.

Derefter bosatte vi os i vort hus i Åstrup, og jeg arbejdede fremdeles hos min gamle mester i Grenå indtil 29. juni 1904, da vi rejste til Rønde, hvor jeg siden har været muremester.

Min hustru Mikkeline Mikkelsen, som jeg fandt på Nissum er født på Emmelev mark "Højskoven" i Rimsø sogn den 3. oktober 1873. Faderen var gårdejer Niels Mikkelsen af Kastbjerg og hustru Karen, født Nyhus, begge gårdmandsbørn fra Hammelev. Min hustru har 4 søskende: Jens Mikkelsen, husmand i Havdal ved Grenå, Kirstine, gift med købmand Johannes Rasmussen, Sct. Poulsgade 45, København, Marius Mikkelsen, gårdejer i Demstrup ved Viborg ("Demstrup Nørregård") og Marie, gift med gårdejer Peder Sørensen har hjemmet, gården i Kastbjerg.

Min hustru og jeg har 4 børn:

Jens Samuel Friis Christensen, født 20. november 1902 på Åstrup mark ved Grenå. Karen Kirstine Friis Christensen, født i Grenå (Lillegade) 17. januar 1904. Niels Poul Friis Christensen, født i Rønde d. 19. oktober 1906 og Inger Kirsten Friis Christensen, født i Rønde d. 25. januar 1917, døbt 4. marts samme år i Bregnet k...

Samuel har lært købmandshandel i Følle og taget præliminæreksamen. Han har i en del år været commis og er for tiden lagerexpedient hos et grossererfirma i København (Olivarius & Christensen). Karen har i en del år tjent i København. Poul er for tiden i Montreal i Canada. Han er urmager. Inger er 11 år og går i skole.

Optegnelserne fortsat 22. september 1929.

Min datter Karen blev gift skærtorsdag 1929 med cand. theol. Carl August Lind fra Ansager ved Varde. De bor nu i Klaksvig på Færøerne, hvor han er præst.

Min broder Carl, som var murermester i Kolind, døde den 18. juni ved syvtiden om eftermiddagen. Det var et mavesår, som brød op påny og fremkaldte så stærk blodstyrning, at han ikke kunne leve. Han blev begravet den 23. juni på Kolind kirkegård (1929) under meget stor deltagelse. Efter hans nærmestes udsagn søgte han alvorligt efter frelse. Gud give, at han er frelst.

Peters søn Jens Christian fra Odense bor i København. Han har sin egen villa på Carlsvej 3 i Søllerød og fabrikkerer barnevogne. Udsalget er i bygningskomplekset "Vibehus" på hjørnet af Jagtved og Strandvej. Han har realeksamen og var i mange år i det tyske "Maggi" selskabs tjeneste i Berlin. Han er gift og har to børn, en dreng og en pige.

Fader: Jens Peter Christensen, født 10. marts 1848 - død 5. maj 1901.

Moder: Kirsten Sørensen, født 2. oktober 1846 - død 27. nov. 1926.

Peter Christensen, født 2. marts 1868 - (tilføjet: død 9-3-1950).

Chresten Christensen, født 14. sept. 1872 - (tilføjet: død 25-6-1956).

Hans Friis, født 29. dec. 1873 -

Johs. Christensen, født 18. nov. 1875 - (tilføjet: død 11-2-1948).

Ane Christensen, født 31. aug. 1877 - Død 14. sept. 1938.

Carl Christensen, født 6. august 1879 - Død 18. juni 1929.

Julius Christensen, født 13. april 1880 - (tilføjet: død ?-12-1948).

Augusta Christensen, født 19. aug. 1882 - (tilføjet: 1883).

Micael Christensen, født 17. okt. 1884.

Theodor Christensen, født 9. nov. 1887 - Død 12. juni 1927.

Axel Christensen, født 21. dec. 1889 - (tilføjet: 1888).

19.-29.

Nytårsdag 1931

Min sjæl, lov Herren, og glem ikke alle hans velgerninger. Atter er et år gået under Herrens nåde og velsignelse. Vi ved ikke, hvad det nye år vil bringe, det ser ud til onde tider både her og i alle lande; men vi vil stole på Herren og søge kraft fra ham til at leve vort liv i tro og lydighed mod ham. Skulle han, som har givet os sin enbårne søn til frelse, ikke også være mægtig og nådig nok til at hjælpe os i alle vort livs forhold.

Jeg vil her nedskrive en kort oversigt over de hverv, der har været mig betroet, som jeg har forrettet sammen med mit arbejde som murermester. Jeg har i en del år været medarbejder i søndagsskolen, også i en del år i bestyrelsen for missionshuset, også en del år formand for K.F.U.M.

Af andre hverv kan nævnes, at jeg har været brandsynsvidne, brandfoged, medlem af bestyrelsen for hjælpekasen, i en legatbestyrelse. I bestyrelsen for vandværket og kasserer i samme 6 år. Synsmand for kirker og præstegårde i Østerlisbjerg, Mols og Sønder Hald herred siden 1913. Jeg er endnu synsmand for kirkerne i Østerlisbjerg og Mols herreder. Vurderingsformand for Danske Grundejeres Kreditforening, vurderingsformand for Jydske Grundejeres Kreditforening fra 1920. Siden 1929 medlem af Thorsager-Bregnet sogneråd. Siden oktober 1930 pantefoged for Thorsager-Bregnet kommune.

Palmesøndag d. 20. marts 1932

Siden jeg sidst skrev, er der hengået et godt års tid. Det har været et velsignet år med megen nåde og lykke fra Gud. Han være lovet og priset derfor. Skønt tidene er meget dårlige, især for landmændene, så har vi alligevel haft en mængde arbejde. Jeg har i det meste af det forløbne år haft 4-5 mand i arbejde og bygget 5 nye ejendomme.

Alle vore børn har det fremdeles meget godt og har fuldt op af arbejde. Samuel er fremdeles lagerekspedient hos grossererfirmaet Olivarius og Christensen i København, der har han været i en del år og har en vellønnet plads.

Karen, som er gift med pastor Lind, bor nu i Råbjerg i Vendsyssel, hvor Lind er sognepræst til Råbjerg og Ålbæk. De har nu to små drenge. De har det godt og vil tjene Herren og er i samfund med Guds folk.

Poul er endnu i Montreal i Canada i den samme plads, hvor han kom for snart 4½ år siden. Han har stadig plads der som urmager. Han har det meget godt. Vi venter ham hjem på besøg i juli måned.

Inger er nu 16 år. Hun er en velvoksen pige, dygtig og god. Hun tjener hos Lærer Bjerggaard her i byen.

Min Line og jeg er nu 58 år og har nu levet lykkeligt sammen i godt 30 år. Vi er Gudskelov endnu begge raske. Ja, Herren være lovet for al hans nåde imod os.

7. september 1932

Poul var hjemme fra Canada i år. Han kom hjem den 26. juni og rejste igen til Canada den 1. september. Han har fremdeles sin gode plads hos urmager Ohmann i Montreal. Lind og Karen bor nu i Vendsyssel, han er sognepræst i Råbjerg sogn, de bor i byen Ålbæk, de kom dertil i julen 1931. Mor og jeg besøgte dem i påsken 1932. Poul og Inger besøgte dem i juli måned. Poul rejste derfra over Sverrig til København og besøgte Samuel.

Den 24. november 1935

Siden jeg sidst skrev, er foregået følgende: Vor kære Poul blev gift i Montreal i Canada den 23. september 1934 med pigen Karen Hansen, datter af Peter Hansen, Villa Pax, Årup på Fyn. På den dag var vi indbudt og fejrede dagen sammen med Karens forældre i Årup. Vi kørte fra Rønde om morgenen tidligt i en lejet bil og kom hjem hertil ud på natten. Den dag besøgte vi min søster Ane og svoger Johan Jensen i Skallebølle ved Tommerup. Det var en stor glæde for os begge steder, særlig min søster og svoger, som jeg ikke havde besøgt siden 1894. Vi besøgte også deres søn Carl og hans hustru Kathrine, som bor i nærheden, det var også en stor glæde for os. Vi havde i det hele en rigtig skøn dag, skønt vejret var ualmindeligt slemt hele dagen med storm og regn. Poul er fremdeles i sin plads hos Ohmann, og han og Karen har lejlighed i den samme ejendom, hvor forretningen er. Poul og Karen har det godt. De ejer det, der giver den største lykke, livet i Gud. Søndag d. 6. oktober (tilføjet: året efter) fik de en lille søn.

I denne sommer har min svigersøn, pastor Carl Lind, Ålbæk, været i Montreal i ca. 3 måneder og afløst den danske præst der, pastor John Jensen. Det var en stor oplevelse både for Lind og for Poul og Karen. Karen (vor datter) var ene hjemme i ca. 3 uger med de 3 drenge.

Samuel er endnu i sin gamle plads i København hos grossererfirmaet Olivarius og Christensen. Han har det godt. Han er 33 år d. 20. november. Inger er for tiden hos enkefru Petra Mikkelsen, Rønde. Vor kære ven, maler Mikkelsen, døde den 24. september.

Inger var i den forløbne sommer 4 måneder elev på Rønde højskole.

Vi to gamle har det endnu godt og kan arbejde. Herren har været god imod os.

31. december 1937

Der er nu forløbet to år, siden jeg sidst skrev. Fortsat 13. januar 1938.

Siden jeg sidst skrev, er der ikke indtruffet store begivenheder os angående, alt er gået sin rolige gang, og meget godt har vi fået af Herren. Af familiebegivenheder kan meldes, at Poul og Karen har fået en datter, og Lind og Karen ligeså en datter. Alt vel. I 1937 har vi bygget en ny nordre fløj til gymnasiet og en villa til fru Petra Mikkelsen. Året har været godt med arbejde og fortjeneste.

I dette år har vi gjort mange rejser, som jeg vil skrive lidt om, da de giver udtryk for glædelige oplevelser i al almindelighed.

27. marts var vi på vej til begravelse i Skindbjerg. Jakob, Jens Mikkelsens yngste søn blev begravet den dag på Kastbjerg kirkegård, men det var en så frygtelig snestorm, at vi kørte fast mellem Grenå og Skindbjerg og måtte vende om og kom altså ikke til begravelse.

Den 17. maj var vi en tur i Kastbjerg. Omkring ved samme tid havde vi en dejlig tur, som fru Mikkelsen gav.

Fru Mikkelsen, bedstemor (maler Mikkelsens mor), Niels, Mor og jeg til Ebeltoft om ad Dråby og Hyllested. Da var vi på Jernhatten. Prægtig udsigt.

20. juni var jeg i Skanderborg til landsudstilling. Det var en dejlig tur, det var jo min skønne hjemegn. Michael var med, vi besøgte vor broder Julius, som bor så smukt ved Skanderborg sø mellem banen og landevejen til Horsens, Vrold mark.

Det var en stor oplevelse. Julius har en god ejendom, 15-16 trd. land og en ø ude i søen. Han har stor fiskerettighed, og der er mange fisk.

8. august var vi i Århus hos Axels. Der var vi sammen med søster Ane, svoger Johan og deres søn Carl og hans hustru Kathrine.

Carl kørte os ned til Moesgård strand, hvor vi var ude at bade. En dejlig tur.

27. juli var vi med de gamle på udflugt rundt på Mols og Helgenæs. Denne udflugt giver borgerne i Rønde hvert år til alle dem, der er over 60 år. Alt frit. En dejlig tur.

5. september var vi en tur på Fyn i Skallebølle hos svoger Johan og søster Ane. Michaels, Axels og vi havde lejet bil. En herlig tur gennem det dejlige Østjylland, over Lillebæltsbroen.

Carl kørte os en del omkring på det skønne Fyn, der var vi sammen med broder Peter og hans hustru fra Odense, Johannes og Marie fra Odense, Agnes og hendes mand fra Helnæs, Carl og Kathrine og Johan og Anes døtre, Astrid og Rigmor og flere. Johan og Ane bor smukt i en stor villa, som har været lægebolig. Der er også en dejlig have.

Samuel var også med. Ham fik vi med fra Århus, da han rejste hjem på sommerferie.

26. september var vi med på en tur, som Lavrids Jørgensen hvert år giver, den kaldes "Ud i det blå". Man ved ikke, hvor man kommer hen. Turen gik til Ratloldal ved Odder. Hovedbygningen der er indrettet til sommerrestaurant. Den gamle herregård ligger på et yndigt sted med voldgrave om hovedbygningen. Derfra kørte vi over Tørrild til Skanderborg. Denne vej er jeg aldrig kommen før. En dejlig tur, som vi glædede os meget til.

15. oktober rejste vi op til Lind og Karen i Ålbæk. Vi rejste i en lejet rutebil sammen med gymnasieelever, som skulle den vej op til Ålborg. For at få nogle elever med, som var længere vest fra, måtte vi køre om ad Års, hvilket jo er en betydelig afvigelse fra landevejen mellem Hobro og Ålborg, men så fik vi den egn at se. Vi tog så med tog fra Ålborg. Vi var der til den 21. (7 dage). Det var for os en dejlig tur. Vi havde haft så travlt hele sommeren, og jeg var træt og trængte til hvile.

Skønt det blæste en del, var Lind og jeg på cykletur rundt i sognet og besøgte mange. Vi var også ved Skaggerak 2 steder, både ved Kandestederne og ved Skiveren, begge steder drak vi kaffe på hotellerne. Det var en stor glæde at være sammen med vore kære og komme sammen med de troende, men næsten allermost med vore kære børnebørn.

Den 21. rejste vi så med tog til Ålborg, og derfra igen sammen med eleverne om ad Års og hjem. Et skønt minde rigere.

11. november var vi til begravelse med Søren Møller i Skindbjerg. Det var en af de begravelser, som det er skønt at være med til. Søren Møller var et trofast vidne om Herren, og nu, han havde udstridt, lød der mange skønne ord om hans liv med Gud. Han var en af de hellige.

28. november foretog jeg den for mig skønneste af alle rejser i dette år. Da var jeg i Nørre Nissum til Højskolens 50 års fest. Jeg kørte derud med højskoleforstander O. P. Madsen, Rønde. Vejret var lidt diset til at begynde med, men op ad formiddagen var det strålende smukt. Vi ankom til Nissum ved halvelve tiden. Hvilken lykke for mig at se dette kære sted, hvor jeg tilbragte to lykkelige år, og hvor jeg oplevede det største, et menneske kan opleve, at blive et Guds barn. Ja, hvilken glæde for mig efter 40 års forløb at gense mit kære Nissum.

Og så sådant et vejr med strålende solskin at stå oppe ved kirken og se milevidt over det dejlige landskab, mod nord over fjorden til Thyholm og Thy, mod syd over det kære Nissum sogn med den gamle højskole, præstegården og seminariet med seminariebygningen og Korint.

Jeg gik næsten som i en rus hele dagen og måtte spørge mig selv flere gange: "Er jeg virkelig i Nissum?"

Til festen var kommen ca. 500, mest gamle elever, og for mig, som var sammen med tre vinterhold, var det meget om at gøre at finde nogle af mine hold. Jeg fandt også 7, og med glæde mærkede jeg, at de endnu havde livet i Gud.

Festen holdtes i det store missionshus og i den ny højskole, som ved højtaleranlæg var sat i forbindelse med hinanden. Både højskolen og missionshuset ligger oppe på bakken ved kirken tæt ved Nissumby (København).

Der blev holdt en mængde taler og sunget mange sange. Der var en glad og taknemlig stemning udbredt overalt og alle. Vi spiste to steder til middag og aften, og ved aftenstid var vi samlede nede i seminariets gymnastiksal og så lysbilleder med forklaring fra højskolens første tid til nu.

Ved 10 tiden kørte Madsen og jeg til Herning, hvor vi overnattede på missionshotellet, for næste morgen at køre hjem til Rønde. For mig et skønt minde rigere, som jeg aldrig vil glemme. Ja, det var noget om dette års mange rejser. Hvor gerne ville jeg ikke haft vor kære Mor med, hun var jo også elev på Nissum, men hun var ikke så rask. Herren være takket for alle de glæder, han lader os nyde.

1. december 1939

Nu er det snart 2 år siden, jeg skrev sidst. Der er i den tid ikke indtruffet større begivenheder for os. Samuel er endnu i sin gamle plads, Poul og Karen ligeså, Karen og Lind ligeså. De har fået en lille datter til. Nu har de 5.

Inger læser på børnehaveseminariet i Århus. Hun tog 1. del sidste sommer. Hun skal have 2. del sidst i juni næste år. Søster Ane døde 14. sept 1938. 1938 havde jeg 25 års jubilæum som synsm and. De to år, siden jeg sidst skrev, er gået roligt og godt for os. Jeg har ingen nye beboelseshuse opført i den tid, men vi er kommen helt godt igennem. 1938 mistede vi to af vore gode venner, gamle fru Mikkelsen sidst i juli, begravet 2. august i Ebeltoft.

Fru maler Mikkelsen døde 12. oktober, begravet d. 17. oktober på Bregnet kirkegård.

Fra 13.-19. april var vi i Ålbæk. 8. maj til bryllup i Kastbjerg. Da blev Karen og Josef gift. 18. august udflugt med de gamle til Rosenholm slot, omkring i omegnen. Kaffe på hotellet i Åkrogen.

1939

22.-29. juli i Ålbæk. For første gang var vi i Ålbæk om sommeren. Vi var til bryllup hos Lars Jensen, hvis ældste datter blev gift. Da Lind havde fået bil, var vi meget omkring på egnen. Vi var i Skagen og Højen, i Hjørring og ved Hirtshals, samt meget omkring i Råbjerg sogn.

14. august var vi med de gamle til Ebeltoft og Ahl hotel.

20. april 1941

Siden jeg sidst skrev, har vi oplevet meget både glædeligt og sørgeligt. I juni tog Inger eksamen som børnehavelærerinde med 1. karakter og udmærkelse. 1. august fik hun plads som børnehavelærerinde på Østerbro i København, men det var kun en måned, så måtte hun, da der ingen ledige lærerindepladser er, søge plads i huset og fik plads hos en enkefrue i Gentofte, men her var hun kun kort.

12. oktober blev hun indlagt på Gentofte amtssygehus for blodforgiftning, der er hun endnu, da dette skrives den 20/4-41. Forgiftningen var først i ansigtet, som var meget hævet, særlig højre side, og hun blev skåret i mange gange.

Den 18. oktober blev vi kaldt til sygehuset, da Inger var meget syg og næsten opgivet af lægerne. Vi rejste den 19. og blev der til den 29. oktober.

Vi boede og spiste hele tiden på sygehuset, og de var meget gode imod os. Vi kunne også trænge til menneskers kærlighed; thi vi var dybt nedbøjede af sorg over vor elskede Ingers lidelser og frygt for hver dag at skulle miste hende.

Da vi rejste hjem, var hun lidt bedre, men snart efter begyndte det i højre knæ. Det blev opereret mange gange, og 22. december blev vi atter kaldt til sygehuset, da var Inger atter døden nær, da gjaldt det enten livet eller også hendes højre ben.

Den 23. december satte de det af over knæet. Vi var på sygehuset fra 22. december til 3. januar. Det var det tungeste, der havde ramt os i vort liv.

Boede på sygehuset, hvor vi fik alt gratis, og blandt vore og Ingers venner blev der vist os ualmindelig stor deltagelse og kærlighed.

Efter den tid viste blodforgiftningen sig i Ingers venstre bryst, hvor hun også blev opereret flere gange, og en tid efter blev det galt med maven. Begge gange var hun døden nær. Hun fik blodoverføring mindst 5 gange. Derefter forlod feberen hende, da havde hun ligget med feber til tider over 40 i 4 måneder, og hun vejede kun 64 pund og 200 gram.

Siden hun blev feberfri, er det gået fremad med helbredet, og nu ser det ud til, at vi får lov til at beholde vort elskede barn.

Inger ligger i sengen endnu, men hun skal snart op og prøve at gå på et midlertidigt træben, indtil hun om nogle måneder kan få det kunstige ben. Vore andre børn har det godt. Samuel er arbejdsløs for tiden. Herren har været nådig imod os, al den lidelse og frygten, vi har været undergået, har ikke draget os bort fra Gud, men nærmere til ham. Herrens miskundhed har været og er stor over os midt i vor store sorg.

Side 31ff: noteret af Samuel.

Mors slægt

Min mors bedstemor på fædrene side Mette Kirstine Nielsdatter og hendes bedstefar Mikkell Nielsen Bager. De havde en stor gård i Hammelev. De døde begge i 1881 med 3 ugers mellemrum og ligger begravet på Hammelev kirkegård.

Mors bedstefar på mødrene side hed Jens Nyhus og hans kone Anne Marie. De ejede også en gård i Hammelev på ca. 46 td. land. De var begge døde, før Mors mor, altså min bedstemor, blev gift, og dette skete 1868. De ligger også begravet på Hammelev kirkegård. Deres gravsteder holdes vedlige endnu.

Mors Far Niels Mikkelsen Bager er født i Hammelev 23. oktober 1843 og Mors moder er født 20. januar 1843, begge i Hammelev. Mors bedstefar på fædrene side, Mikkell Nielsen Bager, er født på Djursgården, en proprietærgård ved landsbyen Enslev.

I år (1943) er det altså hundrede år siden, min bedstemoder på Mors side blev født i Hammelev og ligeledes 100 år siden, Bedstefar fødtes samme sted.

Hjemmet i "Højskoven"

Bedstefar Hans (rettet til: Niels) Mikkelsen og Bedstemor Karen Mikkelsen flyttede til gården i "Højskoven", Emmelev mark efter brylluppet foråret 1868.

Her blev som det første barn Jens Nielsen Mikkelsen født d. 25. oktober 1869. Han gik i skole i Rimsø det meste af tiden (6½ år) hos Lars Povlsen, (tilføjet: død 9-6-1943).

Derefter fødtes Mette Kirstine den 30. april 1871. Hun blev kaldt op efter sin bedstemoder.

Det tredje barn var min moder, Mikkeline Nielsine Marie Mikkelsen, født den 3. oktober 1873 (tilføjet: død 13-4-1955).

Mikkell Marius Mikkelsen, født d. 13. januar 1885, alle fødte på gården i Højskoven (tilføjet: død 18-1-1953).

Anne Marie Mikkelsen (kaldt op efter Mors bedstemor) født 26. juli 1886 på gården i Kastbjerg, som Bedstefar overtog 1. marts 1884 efter gårdejer Christen Poulsen, der drev gården usselt og lod bygningerne forfalde. Ligeledes var der en uhyre mængde rotter, som dog lidt efter lidt blev udryddet (tilføjet: død 9-1-1950).

Hjemmet i Højskoven var oprindeligt en trelænget gård, hvoraf stuehuset og laden var bindingsværk, men 1 længe var gule sten, senere byggede Bedstefar en anden længe af gule sten, så ejendommen blev firlænget. Eggen svarede ikke til sit navn, da der ingen skov fandtes, men derimod en god have med kirsebærtræer og blommetræer, samt en stor ask uden for sovekamervinduerne.

Mod vest lå brønden og ved den en lille sig. Der var af besætning 2 jydsk heste, 5 køer, 2 kvier, ca. 10 får og nogle grise.

Gården lå mellem byerne Glæsberg og Rimsø, lidt nærmere den sidste by. Her handlede Bedstefar af og til hos en gammel kone, der havde lidt kaffe, sukker og mel, som hun selv hentede fra Gjerrild kro, hvor der også drevs købmandshandel.

Her gik Mor og hendes søskende i skole og til præst hos Guldbjerg, Wilhelm, Holst og Bielefeldt.

Kastbjerggården var en gammel annexgård for præsterne. Den var på ca. 38 tdr. land, hvis mark strakte sig nord for kirken til venstre for vejen til Rimsø. I denne gård blev den yngste datter Marie født 26. juli 1886.

Mor, som dengang var 13 år gammel. Hun gik først i skole til Poulsen i Rimsø, der efter til lærer Høyer, som flyttede til Ålborg, og sidst til lærer Anders Peter Jørgensen, som stammede fra Sejro og virkede som lærer i Kastbjerg i 30 år. Sine sidste leveår tilbragte han sammen med sin søster på Sejro. Hun havde under hele hans lærergerning i Kastbjerg holdt hus for ham i den gamle, stråttækte skolebygning lige øst for Bedstefars gård.

Mors søskende har holdt bryllup på følgende tider:

Jens og Antonette (født Mikkelsen): 5. maj 1898 i Kastbjerg.

Johannes og Kirstine: 13. okt. 1900 i Kastbjerg.

Hans og Line: 6. juli 1901 i Kastbjerg.

Marius og Sine (født Nørskov): 12. maj 1909 i Vinderslev(?).

Marie og Peter: 6. nov. 1908 i Kastbjerg.

Min kusine Karen, Tante Marens og Peters datter, holdt bryllup i Kastbjerg 8. maj 1938 med Josef Søndergaard Larsen.

Deres søn Lars er født 1940.

Kusine Karen, født 25. januar.

Samuel Friis, født 20. november 1902 i Åstrup ved Grenå.

Karen Friis, født 17. januar 1904 i Grenå (Lillegade).

Poul Friis, født 19. oktober 1906 i Rønde.

Inger Friis, født 25. januar 1917 i Rønde.

Karens børn er følgende: (navne og fødselsdatoer).

Min broder Pouls kone er født i Årup på Fyn 13. sept. 1908.

Deres søn Peter Friis er født 6. oktober 1935 i Montreal.

Deres datter Ann Kathleen født 26. april 1937 i Montreal.

Karens mand (fødselsdato, -sted og forældre).

Min søster Inger Kirsten Friis blev forlovet med Niels Erik Mikkelsen 2. juli 1940. Niels Erik, søn af malermester Martin Severin Mikkelsen og Petra Mikkelsen, født 17. marts 1916 på Molsvejen i Rønde. Hans ældre bror Oskar Mikkelsen, nu marinelandlæge i New York, er født den 16. oktober 1900 i Randers, hvor faderen dengang arbejdede på "Scandia".

Fars mester, murer Krogh i Grenå byggede huset i Åstrup 1900, da Far købte det. Han solgte det igen sidst på året 1903. Købesummen var 1800. Far solgte det igen for 1750 kroner, fordi Mor ikke turde bo derude alene. Huset lå på vejen fra Bredstrup til Åstrup.

Derefter flyttede vi ind til Grenå (Lillegade) oktober flyttedag 1903 og boede der til sidst i juni 1904. Her i huset, der ejedes af Severin Gissel, er Karen født d. 17. januar 1904.

Efter at være flyttet til Rønde kom vi foreløbig til at bo til leje i huset mellem det daværende Landbohjem og købmand Hans Kjerringvald(?) i lejligheden nærmest den sidste. Huset ejedes dengang af en gammel brødkusk Jensen, som var far til fru bager Jensens mand og fru Thykær på Landbohjem met.

Her i huset boede vi i to år til maj 1906, da Far havde fået vort eget hjem bygget omme på Molsvejen. Huset solgtes senere til lærer Rasmussen fra Roetved(?) 1907 da et ved siden af blev færdigt. Lærer Rasmussen solgte det senere til forhenværende gårdejer i Korup Helbo, der igen solgte det til blikkenslager Graff, som har det, da dette skrives den 27. februar 1943.

Huset ved siden af blev altså færdigt 1907, og vi flyttede ind til maj. Her boede vi i 6 år og solgte det til ejendomshandler Frederik Legarth, der solgte det til forhenværende gårdejer Kristen Simonsen-Lind 1913. Derefter flyttede vi ind i en lejet 3-værelses lejlighed hos snedker Sigfred Nielsen, mens vort hus på bakken i Frederiksalle blev bygget. Her boede vi fra 1913 til 1915 om foråret.

Huset blev altså færdigt om foråret, og vi flyttede ind til midt i maj. Her fødtes Inger den 25. januar 1917. 1917 sidst i marts solgte far huset til senere højskoleforstander Ingemann Herskind.

Far købte så en lille landejendom på 5½ td. land på Følle mark af slagter Johan Johansen. Den ejendom beholdt vi til 15. maj 1918 og flyttede så op i vort nuværende hjem her på Højskolevej. Det bliver 25 år til 15. maj 1943. Vi havde til at begynde med tillige en grund på modsatte side af vejen. Den solgte Far senere til Frederik Legarth (rettet til: Martin Knudsen).

(Her fortsættes bogen - på side 39 - med Samuels egen lev nedsbeskrivelse).

side 42 ff: Samuel.

Mors søster Kirstine og hendes mand Johannes Rasmussen har fire børn:

Cajus Otto Rasmussen, født 1901 i Køge - død (20/11) 1936.

Mika Rasmussen, født 1903 - død 1913.

Johannes Rasmussen, født 1912 Københ. (tilføjet: død 29-9-1953).

Anne Elisabeth, født 1913 -

Kajus blev i 1932 gift med hans og min kusine Ester Mikkelsen, datter af Jens Mikkelsen i Havdal. Cajus ligger begravet på Kastbjerg kirkegård. Ester flyttede straks fra København og blev husholder hos Mors fætter Theodor Mikkelsen på gården i Bredstrup.

Johannes Rasmussen blev gift 1940 i Trinitatis kirke med Martha Rasmussen, datter af Eleonora R., Nansensgade 21 og har en søn Hans.

Martha havde før den tid en pige på 4 år, Inger. Martha flyttede igen bort fra deres hjem i Lille Farimagsgade 7.3.th. sommeren 1942. Johannes har lejet lejligheden ud, men bor i det mindste værelse og spiser hjemme hos sine forældre i Høyensgade 21.

Anne har plads i huset i København.

Mika ligger begravet på Bispebjerg kirkegård.

**Hvad Mors ældste søster, Tante Kirstine har
fortalt mig i København anno 1934**

I tiden før sin skolegang opholdt min tante Kirstine, Mors ældste søster, sig i Hammelev hos sine bedsteforældre, altså mine oldeforældre, Mikkel Bager og hans kone Mette Kirstine, født Nielsdatter. Når min oldefader sov, skulle min oldemor lære Tante Kirstine at kende klokken (det har været omkring 1877). Oldefar havde 12 køer, 2 spand heste, og efter datidens forhold var hans gård en stor gård, ligesom de sad godt i det økonomisk. Tante har ofte fortalt, at hendes bedstemoder havde to porcelænsunde, som hun meget gerne ville have dengang.

I gården befandt sig på den tid en tjenestepige, som hed Mariane. Tantes faster boede også på gården. Hun var dengang ung pige, og i hendes værelse logerede Tante. Men en aften, Tante Jane skulle ned til hendes morbror til selskab, måtte min tante Kirstine tage til takke med at sove hos pigen, hvilket hun græd meget over.

Hjemmet her hos mine oldeforældre var meget gæstfrit. Min oldefars far, altså min tipoldefar, hed Niels Mikkelsen. Mange folk hentede mælk i gården og fik ofte i tilgift en klat smør og et stykke pølse. Både min oldefar og oldemor var gavmilde folk, som gerne hjalp byens mindrebemidlede.

I min oldefaders, Mikkel Bagers gård i Hammelev havde man i opholdsstuen en rigtig gammel bornholmer og bænke langs væggene, samt efter datidens skik hvidskurede gulve. De blev skurede hver lørdag aften og bestrøede med strandsand.

I maj 1878 kom Tante Kirstine i skole i Rimsø, da var hun lige fyldt 7 år dagen i forvejen, og efter den tid kom hun kun sjældent til Hammelev, men opholdt sig til stadighed hjemme hos sine forældre i Højskoven, som ligger mellem Glæsborg og Rimsø. Læreren i Rimsø hed dengang Povlsen. Mens mine bedsteforældre boede i Højskoven, fik Bedstefar sine heste skøet hos smeden i Rimsø. Han hed Niels Krogh. Dengang Tante Kirstine kom i skole i Rimsø, havde hendes ældre broder Jens, altså min morbror, allerede gået i skole i 1½ år.

Han havde fortalt, at degnen altid gik med silkefrakke, som skinnede så fint. Da Tante kom i skole, mente hun ganske vist, at frakken snarere skinnede af snavs og fedt. I den tid var det skik, at børnene skulle møde i skolen kl. 8 om vinteren og klokken 6 om sommeren.

Bedstefars ejendom i Højskoven mellem Rimsø og Glæsborg var en køn lille gård. Han nåede tildels at få bygningerne helt fornyet, inden han byttede den bort med en anden og større i Kastbjerg. De havde på ejendommen 4 køer, 2 heste og en del ungkreaturer foruden får, mange høns og nogle ænder, som gik og snadrede i en dam i marken nærmest ved gården. Ejendommen lå lige midt i marken og altså bekvemt for arbejdet. Ved østlige side af gården lå en kæmpehøj. Herfra havde man den herligste udsigt over mod Benzonskov, og man kunne se et glimt af Kattegat ved Gjerrild. Blandt Bedstefars naboer kan nævnes Inger Mari, som havde en datter, der hed Ane Mari og Anthon Veje. Han var slagter og gik ud at slagte for folk. En tredje nabo blev kaldt Hendrik Æ. Han ville være fornem og ikke sige A, ej heller jeg, derfor blev det til Æ. Han var skovhugger i Benzonskov, og hans gård hørte under godset. Hans kone hed Bodil.

Anthon Veyes kone hjalp folk ved barsler. Hun kunne godt lide brændevin, og hældte ved et besøg hos Bedstefar brændevin i sødsuppen. Ofte så folk hende gå til Glæsborg kro med brændevinsdunken. Inger Mari havde altid god slagtemad i huset, da manden var slagter og solgte kød. Hun lavede "kaluner", en ret, som hun tilberedte af dyrenes indvolde.

Manden fik som regel nogle frikadeller eller et kalvehoved med hjem, når han var ude at slagte for folk.

Omsider blev min tantes tante, eller min mors tante, Mariane gift i Hammelev. Dengang var Oldefar og Oldemor begge døde. Da måtte min tante Kirstine bo nede hos Inger Mari, fordi Bedstefar og Bedstemor skulle til bryllup i Hammelev. Min tante hedder jo Mette Kirstine ligesom hendes bedstemor, derfor var det hende, som i de første barneår kom til at opholde sig i Hammelev. Ved Tantes faster Janes bryllup døde en onkel til hendes mand under spisningen.

Naboen til min bedstefar, Henrik Æ havde nogle sønner, som Tante Kirstine og Morbror Jens legede med. Om vinteren kørte man i slæde ned ad de lange bakker.

Ud efter Glæsborg til boede en mand, Jens Stavi. Han havde en hvid hest og 2 køer. Der var megen jord til stedet, men kun sand og slet opdyrket. Hans kone hed Ane Katrin, hun havde skæv mund. Niels drak. Han var som oftest fuld efter hvert ærinde i Grenå. Ved slige lejligheder pralede han ofte af, at hans kone kunne springe over hanebjælken. De havde to døtre, Maren Kirstine og Trine. Senere flyttede Niels Stave og hans kone til Hammelev og døde der.

Ikke langt fra Niels Stave boede en gammel kone, som hed Else. Hun havde en ko og var mor til Anders Mogensens, som boede nærmere oppe efter Glæsborg. Hans kone hed Ane Kirstine, og dette ægtepar holdt min bedstefar Grenå-avisen sammen med. Anders Mogensens datter hed Kirstine. Hun tjente en tid hos Bedstefar, men blev så gift med en skrædder i Rimsø. Han blev senere uddeler i Emmelev Brugsforening.

Foruden nævnte naboer, var der endnu 2, nemlig Jens Jørgensen og Jens Væver. De boede begge i den yderste spids af Rimsø sogn nærmest op efter Glæsborg. Min morbror Jens kom som dreng til at tjene i Emmelev hos gårdejer Niels Slemming(?), der er en stedfader til Kristian Slemming, som i mange år havde en gård i Hammelev. Han er nu, da dette skrives 1934 i aftægt hos sin datter Maren på herregården Hessel.

Hos Niels Slemming i Emmelev havde Morbror Jens mange får at passe. Han kom derfor ofte for sent til skole i Rimsø. Min moder Mikkeline var 7½ år, da hun kom i skole i Rimsø. Hun var meget lille af vækst, og læreren var gnaven over, at hun var for gammel. Hun var dygtig i skolen og kom hurtigt op i klasserne. I Mors hjem var der 8 søskende, men tre er døde som små. Deres navne er Mikkil, Marinus og Marie. De ligger begravet på Rimsø kirkegård.

I 1883 byttede Bedstefar gården i "Højskoven" med den i Kastbjerg. Manden hed Kristen Povlsen. Dengang var Bedstefar kommen til at sidde hårdt i det på grund af sine store bekostninger på gården i "Højskoven".

Året i forvejen var mine oldeforældre i Hammelev begge døde. Oldefar blev begravet 4. december 1882 og Oldemor mellem jul og nytår. Fra dem havde min bedstefar af og til fået en håndsrekning, den hørte op, og det kneb med at holde udgifterne fra dørene. Da Bedstefar overtog gården i Kastbjerg, var der 7 køer, 1 spand heste, udyrket jord og meget forfaldne bygninger. Derfor græd Bedstefar også længe over byttet. Nu kom min mor og Tante Kirstine til at gå i Kastbjerg skole hos lærer Højer, som var meget dygtigere end gamle Povlsen i Rimsø. Det var i den for landbruget så vanskelige periode i 80-erne. Bedstefar døde i sit hjem i Kastbjerg 5. februar 1909(?). Bedstemor levede nogle år efter den tid. Hun døde 4. marts 1913. De ligger begge i nordvestlige hjørne på Kastbjerg kirkegård.

Mors broder Jens kom hjem fra Emm elev, da Bedstefar var flyttet til Kastbjerg. Han gik til præst i Rimsø hos pastor Guldberg, som var meget arrig og slog stolene i stykker i konfirmandstuen. Senere kom efter ham pastor Wilhjelm, som efter nogle års forløb flyttede til Randers. Wilhjelm bor nu i Holte som emeritus. Han har konfirmeret Mor. Lærer Høyer fra Kastbjerg flyttede senere til Ålborg til stor sorg for både Mor og Tante Kirstine. De græd begge.

Efter at lærer Høyer var flyttet fra Kastbjerg, kom lærer Jørgensen. Mor, Kirstine og Mors yngste søster Marie kom så til at gå i skole hos ham. Jørgensen kom fra Sejro. Han var en dygtig og afholdt lærer. Hans søster Kirstine holdt hus for ham. Jørgensen bor nu på Sejro. Hans søster døde i sommer (1934). Hun døde 2 dage efter at Tante Kirstine havde været derovre på besøg. I 1933 sendte Tante Kirstine en hilsen til sin gamle lærer Høyer i Ålborg. Lærer Høyer begyndte i sin tid sammen med Søren Møller i Skindbjerg og Søren Madsen i Selkjær en søndagsskole, som nu i 1934 kan fejre sit 50 års jubilæum. De 7 af Mors søskende var alle født på gården i "Højskoven", og kun den yngste, Marie, er født i Kastbjerg i den gård, hun og hendes mand Peder Sørensen fra Skindbjerg nu ejer.

De har haft 7 børn, men 6 er døde som små. Den ældste, Karen og en adoptiv søn Viggo er hjemme.

Tante Kirstine har fortalt mig, at min bedstemor Karen i sine unge dage skulle have været god til at danse. Hun var lille og vims, ja, at hun ligefrem vakte almindelig beundring ved baller og høstgilder. Hun sang også udmærket.

Siden 1896 har Mors ældste bror, Jens Mikkelsen, boet i Havdal ved Skindbjerg. Han har en lille ejendom på 3½ td. land. Om sommeren går han tillige i tørvemosen og om vinteren i grusgraven. Han har tillige i en årrække passet vejen fra Skindbjerg til hovedvejen. Hans kone hedder Antonette.

Jens Mikkelsens og Antonettes yngste søn Jakob døde 1937. Han havde fået en del af ejendommen lavet om til hønseri. Han blev syg og døde af lungebetændelse på Grenå sygehus. Samme år solgte Jens Mikkelsen ejendommen i Havdal og lejede et hus i Kastbjerg af skrædder Anthon Jensen (kaldet Anthon Aksels). Han bor der stadig, da dette skrives 11. marts 1943.

Jens Mikkelsens og Antonettes øvrige børn er: Nathanael, gift med Søren Møller (Skindbjergs datter Ruth) ejer af Søren Møllers gård. De har ingen børn. Esther, gift med sin og min fætter Cajus Rasmussen, der døde nov. 1936, hvorefter Esther blev husbestyrerinde for Mors fætter, Theodor Mikkelsen på gården i Bredstrup, hvor hun endnu er, da dette skrives 1943. Johannes, som er smed i Amerika og vistnok gift for 2 år siden. Esther har en månedlig pension fra Landmandsbanken på 50 kroner. Hendes møbler blev fra lejligheden i Turesmegade(?) 14.4.th., København K flyttet til gården i Bredstrup.

side 65: Bedstefar.

16. december 1943

Siden den 20. april 1941, da jeg sidst skrev om Ingers svære sygdom, er der foregået meget. Den 25. juni 1941 rejste jeg til København for at hente Inger hjem fra Gentofte sygehus. Jeg tilbragte nogle dage i det herlige sommergejr i København hos min svoger Johannes Rasmussen og dels sammen med ham og med Samuel kom jeg en del rundt i København.

Den 27. hentede jeg Inger på sygehuset, hvor hun havde været siden d. 12. okt. 1940 og gennemgået så uendelig megen lidelse, men også en uendelig stor glæde, idet hun i begyndelsen af året 1941 blev forlovet med sin barndoms- og ungdomsven cand. theol. Niels Erik Mikkelsen fra Rønde. Vi rejste så hjem d. 27. juni fra København - ikke uden besvær. Inger havde endnu kun et stift papben, som hun kun med stort besvær kunne gå lidt på ved hjælp af 1 stok. Det kunstige ben kunne hun først få ca. 1 år efter amputationen. Benet fik hun ved juletid 1941, men først meget langsomt, lidt efter lidt lærte hun at gå på det. Den 3. maj 1943 blev Niels og Inger viede i Bregnet kirke af pastor Engel Jensen. Det var en glædesdag for os alle. Vejret var strålende smukt. Af vor familie var kommen Peter og Marie og Jens Mikkelsen fra Kastbjerg, Axel og Kathrine fra Århus, Michael og Kirstin fra Rostved mark, Josef og Karen fra Kastbjerg og desuden fru Madsen, Ålborg, smed Petersens, forstander Herskind og Mygind med fru og desuden Niels' familie fra Århus. Axel og Kirstine og hendes moder fra Thorsager, pastor Engel Jensen og fru og Anne Randlev. Frokost blev spist her i hjemmet og middagen på Hotel Rønde. Det var en dejlig fest, der blev holdt mange taler med gode ønsker for de nygifte og sunget mange sange, som var forfattet i dagens anledning. Niels' forældre var jo ikke med, de er for flere år siden døde og gået hjem til Gud. Niels' fader: Malermester M. S. Mikkelsen, Rønde døde 1935 af en kræftsygdom, der hurtigt gjorde ende på hans liv. Fru Mikkelsen døde 1938. De to var nogle af vore bedste venner og nogle af Indremissions Samfunds bedste folk i Rønde; fra deres hjem er udgået et stort, velsignet arbejde for Guds rige. - Den 4. maj havde vi atter fest på Hotel Rønde, da samlede vi noget over 100 gæster, folk, der havde givet gaver til brudeparret. Også denne aften var festlig og smuk. Efter nogle dages forløb rejste Niels og Inger til Adslev præstegård, hvor Niels var kaldet til sogneprest for Adslev-Mjesing sogne fra 1. april. Nu lever Niels og Inger et lykkeligt liv sammen i Adslev præstegård. Inger er blevet dygtig til at gå på det kunstige ben og cykler nu milevidt omkring sammen med Niels. Fra 20.-25. maj besøgte vi dem i deres skønne hjem i denne dejlige egn; det var en stor glæde for os. Den 3. oktober var det Mors 70 års fødselsdag. Da havde vi også fest her hjemme, hvor mange af vore venner var kom men til stede; begge hold præstefolk Lind og Karen, Niels og Inger, var her også i nogle dage. Det var, som sædvanlig, en stor glæde for os at have dem hos os. Om alt går vel, rejser vi til Adslev i julen.

Side 67: Samuel.

Tysklandsrejsen

Torsdag 29. oktober 1943 kl. 8 morgen afrejste jeg tillige med en del andre fra Københavns Hovedbanegård, perron 4. I forvejen havde jeg bragt pas og andre papirer i orden, og nu skulle vi altså med hurtigtoget til Gedser for over Warnemünde og Rostock at nå Berlin, hvor jeg havde fundet ansættelse i Tysklands største speditionsfirma, Berliner Rollgesellschaft, Paulstrasse 20C. I Gedser var der et ophold på en times tid, og vi var, før vi nåede så langt, blevet visiteret af det danske toldvæsen i kuperne. Til al uheld skulle den tyske færge sejle os over Østersøen, så der blev ikke tale om at købe spisevarer af nogen art. Ingen af os var særlig dristige ved sejlturen, vi vidste meget godt, at farvandet her var spækket med miner, og ikke så få mastetoppe rakte op af vandet på vor rute, alle sammen både, der var løbet på miner. I Warnemünde blev vi nøje kontrolleret af det tyske toldvæsen, men mit ½ kg. smør fik dog lov at blive, hvor det var. I Warnemünde og på begge sider af byen langs kysten så vi spærreballoner så langt, øjet rakte, og i Rostock, som toget passerede, var det meste kun ruiner. Nu begyndte det at skumle, og der var intet at se efter, før toget ved 11-tiden nåede Stettiner Bahnhof. Det ville være håbløst at gå ud i byen på den tid af døgnen. Derfor blev jeg på Banegården i den store ventesal hele natten og drak 4-5 Maltzbeer til 20 Pf. pr. stk. Her på banegården solgte jeg 1/4 kg. smør for 30 Mk., så nu havde jeg tyske penge på lommen. Kl. 9 næste dags morgen tog jeg

med sporvogn 6 ud til firmaets hovedkontor i Paulstrasse 6 for at høre nærmere om, hvor jeg skulle have mit logis. Her fik jeg besked på allerførst at tage ud til lejren i Wilhelmshagen, hvor alle udlændinge samles til lægeundersøgelse og gennemgang af papirer. Der var en vejlængde på 26 km med det elektriske tog, og jeg kom derud lidt over middag. Hen på eftermiddagen blev vi undersøgt af lægerne, og kl. 6 fik vi en portion suppe, men ikke andet. Da der var spist, kom der en fører ud for at hente os til vort fremtidige logis i Wassertorstrasse 42, Berlin .. I Wilhelmshagen fandtes folk af mange nationer, hvis papirer og forhold ligesom vore også skulle nærmere undersøges. Fra Lejren (samlelejren) i Wilhelmshagen tog vi så med s-toget til Warshauer Brügge, derfra med undergrundsbanen (der dog her er højbane) forbi stationerne Osthaven, Schlesischer Tor, Görlitzer Banegård, Kottbusser Tor til Prinzenstrasse Station. Derfra gik vi gennem Prinzenstrasse op til Wassertorstrasse og kom til no. 42. I en stor bygning i gården skulle vi altså bo på 4. sal. På 3. sal boede ca. 130 belgiere, som ligeledes var ansat i Berliner Rollgesellschaft, og på fjerde sal i den venstre fløj boede tillige ca. 35 polakker, som ligeledes var ansat i selskabet.

Lørdag og søndag gik med til at komme i orden i det nye logi, og først mandag formiddag blev vi fordelt på de forskellige banegårde. Jeg skulle arbejde på Schlesischer(?) Bahnhof, som ligger i Berlin Øst. Jeg skulle altså tage med tog til Osthafen eller Warsch... Brügge hver morgen og aften.

Arbejdet på banegården med at losse jernbanevogne og køre godset ud til forskellige firmaer og fabrikker gik udmærket, og dagene forsvandt så hurtigt, at det næsten var for hurtigt. Om søndagen tog jeg ud til forskellige byer, af og til alene, men ofte i selskab med en kollega til mig, Tage Nøigaard, og vi havde mange herlige udflugter rundt omkring f.eks. til Erkner, Potsdam, Witttemberg, Hannover, Brocken og Bloksbjerg. Penge manglede vi aldrig, og hver søndag hele sommeren gik med udflugter et eller andet sted hen.

Den danske kirke i Saarlandsstrasse besøgte vi nu og da, og pastor Blauenfeldt arrangerede 3-4 ture ud til Krummelänke(?), Onkel Toms hytte, Wansee og andre steder. I Treptow Park var vi også et par gange, ligeledes zoologisk have, Tiergarten, Bellevue og andre steder.

Særlig byen Erkner syntes vi godt om. Hertil var godt 30 km og derfor ikke længere, end vi kunne tage herud en hverdagsaften. I Potsdam var der også meget smukt omkring Friedrich der Grosses lystslot, Sanssouci med dets store lystanlæg. Ja, der var i det hele taget nok at se på hele tiden, og jeg brugte øjnene godt. Også forskellige samlinger besøgte vi, samt stadion, flyveudstillingen, det ny rigskancelli, flyvepladsen Tempelhof, domkirken, det gamle slot og mange andre seværdigheder, ligesom vi om aftenen af og til tog med en lystdamper ned ad Spree floden. Disse ture var også henrivende, og tiden gik som før nævnt alt for hurtigt. Kosten var der ikke noget at klage på, d.v.s. jeg købte ikke så lidt på den sorte børs, ellers ville det have været umuligt at leve ordentligt dernede.

Cigaretter og tobak manglede vi ikke. Vi fik 4 cigaretter om dagen, alt, hvad vi ville have derover, måtte vi købe på den sorte børs. Italienske cigaretter, "Nationali", kostede således 1 Mk. 30 Pf., så helt billigt var det ikke, og en pk. shag(?) m. 50 gr. kostede 16-20 Mk., men der var penge nok, så det betød ikke meget med prisen.

Vi drak morgenkaffe og spiste varm mad om aftenen på lejren og måtte ellers selv lave mad eller gå ud og spise. Jeg spiste meget på et par restaurationer på Moritz Platz eller i Oranienstrasse hos Max og Moritz. I biografen gik jeg nu og da og til varieté og koncert et par gange. Søndag formiddag gik jeg af og til over i den danske kirke i læsesalen for at høre nyt hjemme fra Danmark. Den anden præst ved den danske kirke hed pastor Jepsen,

en ganske ung mand. Pastor Blauenfeldt havde været i Berlin fra 1929. Nu er han i efteråret rejst hjem.

Fredag aften d. 29. oktober kl. 10 rejste jeg så fra Hamburg-Lehrter(?) Bahnhof for over Hamburg at komme hjem. Jeg rejste den vej for at se Hamburg, som man fortalte var ganske ødelagt af bomber. Og det var ikke overdreven, hvad jeg havde hørt, for der var ikke et helt hus at øjne så langt øjet rakte. I Flensburg var også flere kvarterer ramt, men Hamburg var den værste by, jeg endnu til dato har set, selv om også Hannover er forfærdelig. Søndag formiddag kl. 9 3/4 var jeg igen hjemme i Rønde med bil fra Mørkest.

Side 79: Bedstefar.

31. december 1943

I år har vi tilbragt julen hos Niels og Inger i Adslev præstegård. Vi rejste d. 23. og kom hjem d. 30. december. Vi havde en dejlig jul sammen med vore kære børn. Juleaften var vi i kirke i Adslev og ligeledes 1. og 2. juledag. 2. juledag var jeg tillige med Niels i kirke i Mesing; jeg havde lånt uddelerens cykel; begge kirker er smukt vedligeholdt, men Adslev er ualmindelig smuk. Vi var glade for at høre vor kære Niels udlægge dagenes evangelier. 3. juledag var Niels og jeg rundt i præstegårdsskoven; den er ikke bortforpagtet; den har Niels; 22 trd. land stor er den. Der er en ret god bøgeskov med lidt gran og eg. Mod nord går skoven ned til åen, som kommer fra Solbjerg sø, løber igennem Pinds mølle dalen og er Århus å. Ned mod åen er der ualmindelig smukke bakkepartier. 4. juledag var Niels og jeg en tur i Stjær, en stor og smuk landsby. Omtrent midtvejs mellem Adslev og Stjær ligger Koldens vandmølle, et ejendommeligt, smukt sted. 3. juledag var vi i besøg hos en troende gårdmandsfamilie og sammen med flere af det lille samfund i Adslev. 5. juledag, min fødselsdag (70 år) blev også en stor dag. Jeg modtog mange breve (som opregnes i det følgende). I Århus Amtstidende og Kalø Vig var omstående stykker indrykkede, jeg ved ikke af hvem. Det er altsammen godt - altfor godt, jeg føler mig alt for ringe, alt for ringe til al den hyldest og vejvil., der er vist mig. Det største var dog samværet med vore kære i Adslev præstegård; det vil vi glæde os over længe. Ja, Herrens miskundhed har været stor over os livet igennem, men det føler jeg også nu, da jeg har 70 år at se tilbage på. Hans navn være lovet.

Side 80: Indlægget i Aarhus Amtstidende.

På onsdag fylder en kendt og agtet mand i Rønde, murermester Hans Friis, 70 år. En hver i byen og på egnen ved, hvad Friis ved flid gennem mange år har opnået. I 30 år har han været synsmand for kirkerne i Mols og Øster Lisbjerg herreder. Tillige er han vurderingsmand for Jydske Grundejeres Kredüforening og var en årrække kasserer for vandværket, pantefoged, sognerådsmedlem m.m.

Ved sit jævne væsen og lyse sind har han skabt sig mange venner, ikke alene på egnen og i byen, men langt ud over landet, hvor folk, der i sin tid tilbragte nogle læseår på skolerne, nu med glæde mindes den imødekommenhed og gæstfrihed, som altid rådede i hjemmet. Tillige er Friis en meget beløst mand, hvis saglige tale man gerne lytter til, og en af støtterne blandt Venner af Indre Mission der på egnen.

Ægteparret tilbringer julen hos en gift datter i Adslev præstegård ved Hørning, hvor også Fødselsdagen vil blive fejret.

Side 81: Indlægget i adresseavisen Kalø Vig.

I onsdags fyldte en afholdt og agtet mand i Røn de, murerm ester Hans Friis, 70 år.

Friis har altid været en overordentlig flittig og dygtig håndværker, der overalt har vundet anerkendelse og tillid for sin veludførte og solide arbejde.

Friis har i 30 år været synsmand for kirkerne i Mols og Øster Lisbjerg herreder. Tillige er han vurderingsmand for Jydske Grundejeres Kreditforening og var i mange år kasserer for Vandværket, pantefoged, sogn erådsm edlem m.m.

Han har ved sit venlige og jævne væsen og lyse og hjælpsomme sind vundet sig en stor vennekreds.

Fødselsdagen fejredes hos datteren og svigersønnen i Adslev præstegård ved Hørning.

Til min fødselsdag havde min kære svigersøn pastor N. E. Mikkelsen skrevet en smuk sang, som jeg gemmer. En af mine lege- og skolekammerater fra barndomstiden Anders Christensen, gårdejer i Jexen, bragte mig også en lykønskning gennem telefonen.

*Så fylder du idag halvfjerds,
vor kære far og svigerfar.
Derfor du hylde skal på vers,
det er en skik, vi har.*

*De mange huse, du har bygt,
de kunne blive til en by.
På dette livsværk hviler trygt
dit håndværks mesterry.*

*Det bedste dog af alle dem
var det, der blev dit eget bo;
thi det blev dit og dinnes hjem
i tryghed og i ro.*

*Dit hjem blev jo et kongeslot
for dine børn og svigerbørn.
Der hviled vi os glad og godt
fra livets hårde tørn.*

*Der hersked du med kærlig hånd.
der leded' du med milde ord,
der knyttedes de hjærtebånd,
der brister ej på jord.*

*I kaldet, Gud dig givet har,
forvaltede du tro dit pund.
dit eget liv du bygget har
på Ordets klippegrund.*

*Der fandt du fred i ungdom s vår,
da Herren tog dig i sin favn.
Han holder fast i støvets år,
til du er vel i havn.*

*Men indtil da vi ønsker her
dig mange gode, lyse år.
Og fra os to, som har dig kær
her et "til lykke" står.*

*Inger og Niels,
din hengivne datter og svigersøn udi Adslev præstegård.*

Side 88: Sam uel.

Nedennævnte lille udklip har Mor taget fra en dansk-canadisk avis, og det viser, at min bror Poul stiller sit hjem til rådighed for danske derovre. Hvor er det mærkeligt at have sin eneste bror så langt fjernet fra os andre, og hvor ville vi alle gerne aflægge ham et besøg, men det lader sig ikke gøre nu, og det lader sig vel aldrig gøre.

Ungdomsmøde hver Tirsdag Aft. i
Hr. Friis Christensens Hjem,
1218 Greene Ave., Westmount.

Blot vi så ved, at han og Karen har det godt, og det fik vi heldigvis bekræftelse på gennem et Røde Kors brev i sommeren 43. Poul har nu forlængst sin egen forretning, og den går fint, skriver han. Også vor gamle ven Axel Andersen har det godt, selv om han ganske vist ikke tjener så store penge. Han er en stadig og velkommen gæst i Pouls og Karens hjem. Axel er næsten blevet som et barn af familien, siden han boede her i 1919 og 20, mens han læste til præliminærexamen på gymnasiet. Nu er krigen snart forbi, og så kommer flyvningens tidsalder. Mon så ikke Poul skulle komme et trip til det gamle land, inden det bliver for sent at hilse på Far og Mor. Oskar nåede det ikke. Det skulle ikke gerne gå Poul på samme måde. Nu er vi søskende sat i gang på nær mig, og jeg har tillid til, at det også vil lykkes mig at få min egen forretning i nærmeste fremtid. Ja, hvor er det godt, at mine søskende har det sådan. Jeg har altid syntes, at blot de fik det godt, så gik det nok, hvad mig selv angår. Nu er mine ønsker opfyldt i den retning, og det glæder mig meget.

10-1-44, S. F.

Side 91: Bedstefar.

10. februar 1944

I går var jeg sammen med Michael i Århus for at besøge vor søster Auguste Brøgger fra Lisbjerg ved Århus, hun er for tiden indlagt på Amtssygehuset og opereret for en broklidelse. Auguste har det godt efter operationen og vil nok snart komme hjem. Min søster Auguste, som er gift med arbejdsmand Marius Brøgger, har gennemgået megen lidelse i sit ægteskab, både af sygdom og fattigdom. Marius var smed, men forlod nogle år efter at de var bleven gift sit håndværk og blev fodermester, men måtte efter nogle års forløb også opgive dette, velnærmest på grund af Augustes svaghed; hun kunne ikke holde ud at malke og dette hørte med for at have en sådan plads. Hun havde nu også nok at bestille foruden, der var 6 børn i hjemmet, som nu alle er voksne. Søster Auguste er nu 61 år gl.. Hun har slidt hårdt livet igennem med hendes svage kræfter. Hun har båret, hvad hun er kommen igennem, med et tålmodigt og gudhengivent sind, hun er et godt menneske og lever i tro til Gud.

side 95: Bedstefar.

Mit fødested

Mit fødested er et gammelt vinkelsted på Forlev mark pr. Skanderborg og kaldet Moselund. Huset, som hørte til jordlodden lå - og ligger forresten endnu, i Forlev by. 1846 byggede den daværende ejer, min oldefader Poul Knudsen nye bygninger på marken, som er beliggende ca. 1 km nord for byen. Bygningen var opført i vinkelform, den ene fløj, som vendte øst-vest, var af bindingsværk, og den anden nord-syd grundmur. Over stalddøren, som måske oprindeligt har været hovedindgang var smukt skåret: P. K. 1846. Husene var naturligvis med stråtag. For enden mod vest var et udskud, som det kaldtes, hvor stråtaget nåede jorden på et par alen nær. I dette var tørve- og svinehus. Dernæst vognport og dernæst heste- og kostald i et rum. Fra kostalden var der gennemgang gennem spisekamret til sovekamret, som også var dagligstue, og dermed var man inde i østfløjen langs vejen i nord og syd. Fra sovekamret kom man ind i en anden stue og derfra til køkkenet på én side af forstuen. På en anden side af forstuen var overstuen (ovnstuen?), og fra denne kom man ind i en mindre stue, hvor jeg er født 1873. Fra denne stue kom man ud imellem et køkken eller bryggers. I begge køkkener var murede bageovne og åbne skorstene med pandetræ(?). I det først beskrevne køkken var der slet ingen vinduer, men trods dette var der et godt ovenlys, især over ildstedet. I de to først beskrevne stuer var der i min tidligste barndomstid lergulv, i forstuen brøllægning, men i overstuen og den mindre stue bræddegulv, i køkkenerne murstensgulv, overalt bræddeloft. Af bohavet var sengene malede og med halm, 2-mands med nogle solide vadmelsdyner. Bordet var også malet og med krydsfod. Det eneste polstrede sæde var en armstol, hvori der også kunne nedsættes en natpote. 2-3 andre stole var malede, sæderne sortprikkede af de gløende kaffebønner, som bedstemor hældte op på dem, når hun havde brændt dem i panden i kakkelloven. Belysningen var en lille petroleumslampe, fladbrænder, der var vist ikke glas på. I stuen ved siden af var en dragkiste, 1 bord (umålet) og nogle stole. På væggene, der over alt var kalkede, hang enkelte portrætter samt nogle store gravskrifter over familiens afdøde. Disse gravskrifter, som var udførte af degnen, var foruden afdødes navne og dødsår, på vers indrammede med malede blomsterkrans(?), i glas og ramme. I overstuen var kun et bord, 1 skab og en stankiste (standkiste?) og et par stole. I den lille stue 1 dobbeltseng, bord og stole.

Sådan så det ud i min tidligste barndom, siden forandrede det noget - efter tidens og egnens skik og brug. At dette blev mit fødested, men ikke mit egentlige barndomshjem, beroede på, at mine forældre boede ... hos min moders forældre i de første 3 á 4 år af deres ægteskab, siden fik de min faders forældres hjem på Illerup mark 1½ km vest for mit fødested.

Min oldefar Poul Knudsen, som var fra Himmelsbjerggården ved Ry, gift med Karen Sørensdatter fra en gård i Boes, han overlod ejendommen til min bedstefader Søren Mikkelsen Hejer og sin datter Ane Dorthea.

Søren Mikkelsen Hejer, min mors far, var altså gift (med) Ane Dorthea Poulsdatter fra stedet "Moselund". Ejendommen var ikke ret stor, 4½ td. land samt en lille eng og tørvemose nede ved Forlev stampemølle. Efter den tids driftsmåde kunne en så lille ejendom, selv om det var meget god jord, ikke helt føde en familie; der måtte så findes på noget, der kunne give lidt fortjeneste ved siden af. Bedstefader har fortalt mig, at i begyndelsen af deres ægteskab kneb det med indtægterne; han søgte så arbejde ved anlægget af landevejen fra Skanderborg til Horsens. Det var særlig ved rydning af træer gennem Dyrehaven. Arbejdet var hårdt, og vinteren var så hård, at næsten ingen kunne holde ud at arbejde ude, men Bedstefar var kæmpestærk og frisk, han kunne holde det ud. Da han havde fået den første uge- eller månedsløn, hvad det nu var, gik han ind i Skanderborg og købte en hel sæk gode sager, og - siger han: "siden den tid har a relenok åle wo fatte". Hele besætningen bestod den gang af en jydsk hest og en ko samt 2 får.

Hesten havde han stærk brug for - ikke alene til jordens dyrkning, men også til hans handelsvirksomhed. Det var væsentlig pletter, han solgte; dem hentede han hos pottemagerne i Sorring, hvor der var mange, der øvede dette håndværk. Om somren i bærtiden solgte han og bær; dem hentede han i Himmelbjergskoven, som jo hørte til hans svigerfars hjem "Himmelbjerggården". Det var særlig blåbær, men også tyttebær og hindbær. Undertiden havde han også limer og børster med i vognen, som han selv havde lavet. Alt dette gav jo penge, og Bedstefar blev efterhånden en ret holden mand. Efter at mine forældre havde overtaget min farfars ejendom på Illerup mark, opholdt jeg mig med mellemrum ofte længe hos mine bedsteforældre for Forlev mark. Jeg regner med, at jeg har tilbragt 3½ år af min barndomstid der. Da var min bedstefar hørt op med at køre, og hans eneste søn Mikkil Sørensen Hejer havde overtaget stedet og handelen og drev det på samme måde. De år af min barndomstid, jeg tilbragte der, er uden tvivl de bedste, jeg har haft; materielle goder manglede jeg ikke, og de to fromme, gamle sørgede for den åndelige side. Jeg hørte aldrig hverken de gamle eller Morbroder bande eller udtale usædelige ord, men derimod var det Gud og Himlen, der var det overvejende, ikke så meget Bibelen, men citater, skriftsteder fra børnelærdommen, salmebogen og andagtsbogen. De gamle havde jo god tid, og jeg kunne ikke alene læse godt indenad, da jeg 6 år gl. kom i skole, men jeg kunne også den lille catekismus, både bønnerne og trosartiklerne, alt dette opbevarede de gamle i deres hukommelse, og de levede derefter, derfor var deres moral god. Efter at jeg var begyndt at gå i skole, var jeg der ikke så lang tid ad gangen, og efter at jeg, som elleveårig kom ud at tjene om sommeren, var det jo helt forbi i den tid. Nu er jeg 70 år gl. men mit gamle fødested elsker jeg endnu, og mine tanker går hellere dertil end til mit egentlige barndomshjem på Illerup mark. H. Friis.

Side 99: Bedstemor.

"Højskoven"

Mit barndomshjem var en lille gård, der lå på Emmelev mark, kaldet Højskoven, Rimsø sogn, forresten et smukt lille sted, en firlænget gård med en pæn lille have foran. Imod vest lå en lille eng, Sigen som vi kaldte den, hvor vi om vinteren løb på isen, ikke på skøjter, den gang havde vi ikke skøjter, vi løb i træsko, og morede os godt. Om sommeren svømmede gerne ænderne med alle de søde, dunede ællinger der. Vi vandede også gerne kreaturerne der om sommeren, hvad jo var let. Imod nordøst lå en høj bakke, rimeligvis en kæmpehøj, hvor vi også legede kosteligt. Det er sandt, jeg glemte nok at fortælle, min Far hed Niels Mikkelsen, og min mor hed Karen Jensen Nyhuus, begge fødte i Hammelev. Vi var fem børn, de fire største var født der i Højskoven, men den yngre søster blev født i Kastbjerg i samme sogn, hvor mine forældre flyttede til den gang, jeg var en 10 år, men tilbage til Højskoven igen. Hvor har jeg tit stået på den høje bakke og set langt væk og tænkt så tit, jeg tror jeg vil løbe hen og se, hvordan det ser ud, der hvor jorden og himmelen mødes i synskredsen. Alvor deraf gjorde jeg aldrig, og havde nok også kommen til at løbe langt, inden jeg nåede det. Men et dejligt sted var det nu, vi boede jo ude på marken, og vi børn havde jo en stor tumbleplads. Det var også interessant at besøge naboerne, som hver gang vi kom et ærinde for Mor, altid fik enten en stor sigtemellemmad eller et stykke sukker eller andet godt, som de havde, aldrig måtte vi gå uden vi fik noget, sådan var tiderne nu den gang. Min fader var også den eneste af de mange udflyttere, der boede der, som var kørende med heste. De andre kørte med stude, og af den grund var han jo hurtigere kørende end de andre, så måtte han altid afsted, når der skulle hentes læge eller jordemoder, og havde tit mange drøje ture, for der var jo en halvanden mil til nærmeste købstad, hvor lægen boede. Vi havde også en dejlig stor mergelgrav, som også var dejlig at lege i; der var så mange fuglereder, og der så jeg det første firben, som jeg blev meget forskrækket for, og skyndte mig at løbe hjem. Moder havde jo også meget at gøre den gang; da bagede, bryggede øl, og kærnedede man jo selv smør; og især om vinteren

skulle der kartes og spindes, og af al det dejlige uldgarn skulle der væves vadmel til tøj, olmerdug til dyner, fint vadmel til undertøj og strikkes strømper; den gang strikkede vi også selv alle strømperne, så der var nok at bestille, og vi børn måtte jo hjælpe til, såsnart vi kunne, og det var jo godt; men et dejligt sted var det nu alligevel derude på marken. Men som skrevet før, den gang jeg var 10 år, flyttede vi til Kastbjerg. Far byttede med en større gård og i samme sogn; det var jo spændende for vi børn, nu at skulle bo i en by, og vi glædede os jo dertil, og vi fik også et godt hjem der, og vi var alle glade ved at bo der; men tiden gik, og vi voksede til og fløj fra reden allesammen uden min yngste søster; hun blev gift og blev boende i hendes fødegård, og vi andre har tit vendt tilbage dertil for at besøge dem i deres gæstfri hjem, og nu da disse linjer skrives, bor de der endnu, sammen med deres datter og svigersøn.

Rønde, den 24. marts 1944,
Line Friis, 70½ år.

Side 104: Bedstefar.

29. marts 1944

Mit arbejde som kirkesynsmand er nu forbi. Den 23. marts fik jeg brev fra Provst Eriksen, Tved, hvor han meddelte mig, at jeg nu, da jeg er fyldt 70 år, er falden for aldersgrænsen. Det var med lidt vemod, jeg modtog min afsked; jeg havde ikke troet, at loven omfattede en så lille bestilling i offentlig tjeneste. Jeg har været meget glad for denne bestilling, det har glædet mig meget at komme rundt til alle de gamle, smukke kirker i provstiet og tillige i den skønneste årstid, sidst i maj eller først i juni, igennem nogle af Danmarks smukkeste egne.

Da jeg 1913 begyndte som synsmand for kirker og præstegårde i Østerlisbjerg-Mols og Sønder herreder, var gerningen langt mere omfattende end den nu i en årrække har været. 1917 mistede vi Sdr. Herred, og nogle år efter præstegårdene, og atter efter nogle års forløb blev det ved lov ordnet sådan, at menighedsrådene skulle syne kirkerne de 2 år, og vi kun hvert 3. år; men trods dette var jeg glad ved synsturen, når den kom. Nu har jeg jo så kun de gode minder tilbage. Jeg har jo også været med ved næsten alle kirkernes overgang til selveje og ved besked med de forskellige kirkers økonomiske stilling. De provster, jeg har været sammen med på syn, er: Provst Larsen, Thorsager, Bentsen, Mørke, Gad, Hornslet, og provst Eriksen. Alle provsterne har været ualmindelig gode og velvillige imod mig, men især nu sidst provst Eriksen har bevist mig stor kærlighed og velvilje, hvorfor jeg er ham meget taknemmelig; det var ham, der var årsag til det her påklæbede udklip af avisen, og nu ved min afsked har han anmodet de kirkelige myndigheder om at vise mig en erkendtlighed på grund af min lange tjeneste, hvilket også var indrømmet, men ikke kunne gennemføres på grund af den nuværende krigstilstand. Tilsidst blot dette. Jeg er glad for, at jeg har haft denne bestilling, og jeg takker Gud for denne som for al hans nåde imod mig. H. Friis.

Udklippet:

25 år som synsmand

Murermester Hans Friis, Rønde, kan d. 3. juni fejrer et ualmindeligt jubilæum, idet det da er 25 år siden, han begyndte som synsmand for kirker og præstegårde i Østerlisbjerg og Mols herreders provsti, og ejendommeligt nok startede han sin allerførste synsrejse i Thorsager og Bregnet, hvor han hører hjem me.

Murer Friis har fulgt 4 provster, H. L. Larsen, Bentzen, Gad og Eriksen på de ofte besværlige, men altid interessante køreture rundt i dette provsti, der landskabeligt er et af landets smukkeste, og som rummer kirkebygninger af enestående skønhed som Hornslet, Mørke og Tved, og sjældenheder som Thorsager og Dråby. Han har stedse været den solide og indsigtfulde håndværker, der forenede overblik med sans for detaljer, hvorfor han blev en værdifuld medhjælper ved synsafgørelserne, og på grund af hans forhandlingsdygtighed og venlige form, blev han afholdt såvel i præstegårde som blandt kirkebestyrelser.

Men sine 62 år er murermester Friis endnu en virksom og rask mand. Han har i mange år været vurderingsformand for Grundejerkreditforeningen i Herning, og hans murske har aldrig ligget stille. Han har bogstavelig set Rønde by vokse under sine hænder, idet han er mester for mangfoldige af byens og egnens beboelseshuse. Han har desuden alene, dels i fællesskab med kolleger opført offentlige bygninger som Følle skole, Rønde højskole, Thorsager skole og endnu sidste som er en stor fløj til gymnasiet.

Men murer Friis har ikke indskrænket sig til bygningernes ydre. Han er den gode familiefader og ven, og trods sin store kærlighed til de gamle kirkehuse ved han, at det egentlige Guds Hus er bygget af levende stene, og han har i al sin tid søgt og fundet sin plads i menighedens midte. Og det er nok hans største glæde nu på jubilæumsdagen.

Prepositus.

2. maj 1944

Fra 27/4 til 1/5 tilbragte Mor og jeg i Adslev præstegård. Som hver gang, vi har været der, havde vi nogle dejlige dage hos vor kære Niels og Inger. Vi kom der torsdag, og allerede om fredagen foretog Niels og jeg en tur på cykle i den skønne egn. Turen gik denne gang til Skanderborg, min barndomsegns købstad, hvor jeg har været så ofte som barn og ung. Byen ligger i herlige naturomgivelser og den lille, gamle stad er også smuk. Turen gjalt særlig Skanderup kirke. Denne kirke elsker jeg, fordi der er jeg døbt, og jeg har ofte længtes efter at komme ind og se denne kirke, hvor jeg blev døbt til at høre Kristus til d. 6. april 1873. Jeg gik da også op til døbefonten og satte mig ned der og takkede Gud for hans nåde imod mig. Skanderup kirke er smuk med tårn og spir; inde i kirken, der ikke er særlig vid, men lang, ca. 300 siddepladser med smukke høje krydshvælvinger, 3 ualmindelig smukt udskårne epitafier. Prædikestolen er et mesterværk af udskærnerarbejde. Alteret er også meget smukt, men alterbilledet vist ikke af større kunstnerisk værdi. Ved den venlige gravers hjælp fandt jeg nogle af vores families gravsteder: morbroder Mikkell Hejer, født i Forlev 31/1 1840, død sammesteds 10/3 1922, og farbroder murermester Niels Christensen af Skanderborg, død 3/3 1924, samt hans hustru Faster Dorthæa, død 7/4 1940. Fra kirken cyklede vi til Vrold for at besøge min broder Julius. Sidste forår solgte han sin landejendom på Vrold mark mellem Horsensbanen og Horsens landevej på 21 tdr. land og købte et hus i Vrold. Der har de det nu så godt på deres gamle dage, men hans hustru Sofie født Frost er næsten lammet af gift, så hun kun vanskeligt ved hjælp af 2 stokke kan gå. Der tilbragte vi så et par gode timer, de var meget glade for at vi kom, og cyklede så hjem til Adslev. Om Lørdag

eftermiddag efter at Niels havde studeret sin prædiken til søndag cyklede vi ud igen. Denne gang gik turen gennem Jexen, Mjesing, Forlev, Illerup, Bjedstrup til Svejstrup, hvor vi besøgte min broder Christen. Han bor ene i sit hus, gammel ungarl 71 ½ år gl.; han mangler i høj grad kvindelig hjælp, men til trods herfor vil han ikke sælge huset og ind på de gamle hjem. Haven var smukt holdt og huset udvendig, men indvendig mangler der en kvindelig hånd og kvindelig renlighedssans. Efter at vi havde snakket en stund med Christen, cyklede vi til Dover kirke ca. 1 km fra Svejstrup, hvor mine forældre ligger begravet. Gravskriften var nylig malet op, og Christen har plantet en del blomster. "Af nåde er I frelste", står der under deres navne, og det glæder jeg mig til at kunne tro er sandt. På hjemvejen kom vi over Hemstok, Hårby og Jexen til Adslev. En dejlig tur i min skønne hjemegn, som jeg holder så meget af. Om søndagen var vi i kirke og til alters i Adslev. Det var en stor glæde for os, både at høre vor kære Niels prædike og være ved Herrens bord. Kirken, som ligger lige ved præstegården med en låge fra præstegårdshaven til kirkegården, er meget smuk, passende af størrelse til det lille sogn, meget velholdt både ude og inde med tårn og murede hvælvinger. Mandag middag rejste vi hjem til Rønde atter en oplevelse rigere.

H. Friis

Side 110: Bedstemor.

Jeg vil igen føje et par ord til om min barndomstid i Kastbjerg, hvad jeg jo i grunden kalder mit egentlige hjem. Vi børn var altid vant til at hjælpe til med alt det, vi kunne magte; da jeg var stor nok, hjalp jeg næsten altid med at passe kreaturerne, og det ville jeg gerne; jeg ville helst strejfe om i mark og kær; det var dejligt at ligge oppe i marken og passe køerne, og jeg gik omkring og fandt fuglereder og firkløver; hvor var jeg glad, når jeg fandt en lærkerede, og jeg var så angst for at der skulle komme en kat eller hund og ødelægge reden; jeg kunne græde, når det skete. Det var nu allermest morsomt at være omme i kæret; der fandt jeg også hvert år vibere der; hvor det så morsomt ud, når de små vibunger pilede afsted så hurtigt og gemte sig, så de ikke var til at finde, ja, hvor det er dejligt at færdes både i mark og kær og finde blomster og hjertegræs og mange andre fine planter. Det er en rigdom, som mange af storbyens børn må savne, og en udvikling derigennem, som de vanskeligt kan få. Men tiden gik, og jeg blev konfirmeret, og så måtte jeg til at hjælpe Mor, og det var også interessant nok, men om søndagen skulle jeg helst en tur om i det kære kær og op i marken at se til køerne, for jeg elsker naturen. Da jeg blev 18 år, rejste jeg til Grenå at tjene, og fik en god plads, hvor jeg var i 3 ½ år, og jeg holdt så meget både af herskabet og børnene. Så rejste jeg derefter på Højskole i Nørre Nissum, hvor jeg havde en dejlig sommer både åndeligt og timeligt. Det er en stor lykke at komme et sådant sted; det dejlige samvær med de mange unge for det meste troende unge er en oplevelse, som jeg nødig ville have undværet, og nu jeg er bleven gammel, står der endnu en glans om den tid; det er dejligt at tænke tilbage og fordybe sig i de lyse minder, også efter at jeg er bleven ældre, har jeg også mange nye og gode minder, sammen med troende venner. Rønde den 6. maj 1944. L. F.

side 125: Bedstefar.

3. september 1944

Søndagen d. 25. juni 1944 fødtes en datter i Adslev præstegård til stor glæde for Niels og Inger. Begivenheden var imødeset med stor spænding, men alt både under svangerskabet og fødselen forløb ualmindelig godt. 22. juli rejste Mor og jeg til Adslev, og søndagen d. 23. juli blev den lille døbt og fik navnet Elisabet Friis Mikkelsen. Mor og jeg var faddere. Det var en festdag, en glædesdag for os alle. Til dåbsfesten var foruden os min broder Axels i Århus, præstens i Hørning, Axel Pedersen i Århus, Karen, Niels' kusine og hendes moder

og lærer Jensens i Adslev. Vi blev der til torsdag og Niels og jeg havde flere gode ture tilfods sammen i den smukke omegn. Torsdag rejste vi hjem til Rønde.

Onsdag d. 16. august havde vi besøg af Niels og Inger og den lille Elisabeth. De blev til lørdag den 26. august. Sammen med dem havde vi også besøg af Lind og Karen; de kom fredag den 18. august; de rejste igen tirsdagen d. 22. august. Vi havde nogle gode dage sammen. Om søndagen var vi efter at have været i kirke ude ved ruinen og badede ude ved den gamle badebros plads. Om mandagen var vi ved badhotellet, hvor vi også badede. Vejret var ualmindelig varmt og dejligt hele tiden. Vi glædede os meget ved samværet, særlig med Lind og Karen, som bor så langt borte; ja også de andre kære to, men dem kommer vi noget oftere sammen med. Samuel var borte i den tid; han måtte have et ophold på sygehuset i Ebeltoft. Lind og Niels besøgte ham der; nu er han hjemme igen og meget bedre.

H. F. 3/10-44

Side 138: Bedstemor.

Da vi nu lige er færdig med høsten, kom jeg i tanker om at fortælle om en høstdag i året 1890; det var jo meget forskelligt fra høsten nu. Når vi skulle begynde med høsten, begyndte vi gerne en lørdag og høstede for, som vi sagde; det vil sige, vi gik en skår omkring rugvängen. Men så om mandagen begyndte vi tidlig om morgenen kl. 6. Far gik gerne foran med mejen, og så kom karlen eller høstmanden; vi piger bandt jo op, det var til tider et svært arbejde, når kornet var stort og negene var tunge; men alligevel havde høsten sin poesi; vi glædede os altid dertil, selv om det var travlt. Kl. 8½ spiste vi vor medbragte mellemmad og drak øl til af en stor dunk; så var der en eller anden, der fortalte historier. Kl. 11½ holdt vi middag; vi skulle jo hjem og have malket, før vi skulle have vor middagsmad, og efter en lille middagsøvn startede vi igen kl. 1½ og spiste vor eftermiddagsmellemmad kl. 4, og vi havde det altid muntert under måltidet; vi blev så ved til kl. 7½ eller 8 om aftenen for så at vende hjem meget trætte; men igen skulle der malkes, og så først spiste vi vor aftensmad ved 8½ tiden. En lang og travl dag var gået, men ingenlunde kedelig; alt gik med liv og lyst om høsten. Når vi så havde fået ruget bjerget i hus, skulle vi jo have et lille opskæv (opskær?), det vil sige så fik vi sommetider chokolade og æbleskiver om aftenen, og sådan gik jo dag for dag; travlt var der, men der var anderledes "poesi" over høsten den gang; nu kører bare de brummende høstmaskiner og mejer det hele og binder det også, men uden tvivl meget lettere og hurtigere end den gang. Og når vi kørte ind, det var en sand glæde, for som vi synger, Tungt ruller raske høstvogn ... .. hjem med markens skat, og min mor gjorde akkurat, som Jeppe Aakjær skriver, hun bredte sække foran ladevinduet, for intet måtte gå til spilde af Guds gode gaver. Så når høsten var endt, fik vi gerne et lille høstgilde, hvor høstmanden og hans kone og børn var med.

Rønde, den 8. september 1944, Line Friis

Side 141: Bedstemor.

Jeg vil lige fortælle om, hvordan vi holdt jul for en 50-60 år siden. Julen er jo den fest, som vi børn jo altid længes imod, ja også de voksne glæder sig jo dertil, den kommer jo med lys og glæde, midt i en mørk tid.

En tid før jul begyndte vi forberedelserne; vi skulle have brygget øl, og det skulle være lidt bedre end det almindelige; så skulle der slagtes gris, laves lys af tællen fra fårene, som var slagtet en tid i forvejen; der skulle bages sigtebrød og julekage, rigtig mange sigtebrød, for om julen måtte vi godt spise ene kagemellemmer, som vi sagde; der skulle bages

pebernødder og klyner, skures og pudses overalt. Når så vi endelig var færdig og det blev juleaften, hvilken glæde det så var. Når vi så var samlet i stuen, læste Far først juleevangeliet, og så sang vi et par af de dejlige julesalmer; så spiste vi; for mange år (siden) var det gerne risengrød med smør og canel og korender på, og så æbleskiver. Senere gik det over til at blive flæskesteg og budding. Bagefter kom pebernødderne frem, og så legede vi effen og u-effen og mange andre spil. Den gang brugte vi endnu ikke at have juletræ; vi fik heller ikke julegaver; men derfor havde vi en god og fornøjelig juleaften. Senere fik vi kaffe og julekage, og så skulle vi helst ikke for sent i seng, for julemorgen skulle vi helst lidt tidligt op, så vi kunne alle blive færdige til at komme i kirke. Vi skulle jo have malket, røgtet kreaturerne og gjort huset i stand forinden. Julemorgen fik vi gerne varm flæsk og pølse og dejlig kogt varm øl til morgenmad; ja, juletiden var og er endnu en dejlig tid, især når vi kan glædes over, at det er vor kære Frelsers fødselsdag; det er dog det største af alt.

Rønde, den 15. september 1944, Line Friis

Side 146: Bedstefar.

22/9 44

Lørdag d. 16. septbr. rejste vi til Kastbjerg og blev der til mandag d. 18. Selve rejsen bragte os en oplevelse, idet vi på grund af tyskernes afspærring ved flyvepladsen mellem Feldballe og Tirstrup måtte en stor omvej ud ad Ebeltoft landevej og ad Ebeltoft-Grenå landevej og kom således igennem egne, der for os var tildels ukendte. En mager egn, men med store naturskønheder. I Kastbjerg tilbragte vi nogle gode dage sammen med vor familie. Både de gamle og de unge hører til dem af vor familie, som vi allerhelst vil være sammen med. Hjemmet, Mors hjem, har altid været et kært sted for os at komme; vi er altid bleven modtaget med uskrømtet kærlighed og ualmindelig gæstfrihed. Lige fra vor ungdoms dage har vi kunnet så godt sammen, både hvad angår åndelige og timelige sager, blot vi boede noget nærmere ved hinanden, kom vi meget oftere sammen. H. F.

side 165: Bedstefar.

Søndag d. 8. oktober 44

Igår kom vi hjem fra Ålbæk; vi rejste derop lørdag d. 30. september. Vi var deroppe i anledning af Jørgens konfirmation. Vi rejste over Århus, da rutebilforbindelsen over Randers er meget mangelfuld. Rejsen over Århus er betydelig dyrere og længere. Rutebilen til Århus kostede for 2 enkeltbilletter 6 kr. og returbillet Århus-Ålbæk for 2: 49,80. Vi rejste fra Århus 11.20 og kom med megen forsinkelse først til Ålbæk kl. 21.35. I Ålbæk præstegård havde vi nogle gode dage sammen med vore kære. Om søndagen blev Jørgen konfirmeret. Lind prædikede godt over dagens tekst og talte på en god måde med børnene om, hvad de havde lært af kristendomskundskaber. Derefter var der frokost i præstegården med mange slags udmærket mad. Foruden os og præstefamilien var der missionær Ottosen fra Frederikshavn. Efter frokosten havde vi så nogle timers samvær, hvor vi drøftede forskelligt indtil middagen ved halvsvytiden. Middagen bestod af tarteletter, suppe, okse- og flæskesteg, is m.m. Til stede var foruden de ovennævnte pastor Haach, Frederikshavn, 3 lærerfamilier, dr. Høgh, Lars Jensens, Laurits Munks, lærerinden og måske et par enkelte andre, ca. 30 ialt. Ved bordet blev holdt mange taler, først af Lind og derefter af mange af de tilstedeværende. Der blev sagt mange gode ord til Jørgen og mange gode, anerkendende ord til præstefamilien. Efter middagen kaffe og ved 10-11 tiden smørrebrød, hvorefter gæsterne tog afsked. Om mandagen regnede det en del,

men jeg var dog med børnene gennem byen og nede ved havnen, hvor alle fiskefartøjerne lå, da de ikke kan komme ud for tyskerne miner, som de har lagt tæt ind til havnen.

Ålbæk er en betydelig by i stærk udvikling, mange forretninger, også mange gårde og mindre landbrug. Mange huse er meget smukke. Præstegården er en ualmindelig god og praktisk bolig, og haven er vokset godt trods den magre jord, og under Linds dygtige pasning er den bleven en god biindtægt, og sammen med bierne (30 huse) bliver årsindtægten nok derved forøget 3 á 4000 kr. Om onsdagen var Lind og jeg i Skagen. Vejret var dejligt og meget interessant ... så ... på turen og i byen. Skagen er en dejlig by med mange smukke huse, stor havn med en vældig fiskerflåde. Krigen skæmmer og indskrænker jo der som andre steder. Om aftenen var vi til konfirmandfest i missionshuset, hvor pastor Waage-Beck fra Skagen talte (en sønnesøn af Vilhelm Bech). Huset var fuldt, det var en god aften. Aftenen før var vi i besøg hos Lars Jensen. Torsdag aften var vi i besøg hos Marie Jacobsen, Klitlund. Fredag morgen rejste vi med tog kl. 5.20 fra Ålbæk og ville ordinært været i Rønde kl. 6.30, men da vi kom til Frederikshavn, fik vi at vide, at banen (var) sprængt 3 steder mellem Frederikshavn og Ålborg; så kunne vi jo ikke komme længere. Efter at have søgt oplysning, rejste vi så over Sæby til Ålborg, men inden vi kom til Ålborg, var vort tog gået for længe siden, så vi var klar over, at vi ikke kunne komme hjem den dag, men måtte overnatte i Århus. Vi kom godt ud til min broder Axel trods mangelfuld gadebelysning og blev godt modtaget og sov godt i deres gode senge. Lørdag morgen rejste vi hjem og var i Rønde henad halvti, glade og taknemlige, at Gud havde bevaret os hele tiden og hele vejen og ladet os opleve megen glæde blandt vore kære i Ålbæk og alle de andre gode mennesker, vi var sammen med.

Side 177: Samuel.

Ved Jørgen Linds konfirmation
i Ålbæk præstegård d. 1. okt. 1944

Hvad stort og skønt du siden får at se,
og hvad af sorg og glæde der kan ske,
om du skal græde mer end du skal le,

Derom kan ingen jordisk skabning spå,
men vil du Guds formaning agte på,
så kan du gennem alt det hele nå.

Og vil du stole på hans pagt idag,
skal, selv om døden standser hjertets slag,
du evigt leve til hans velbehag.

S. F. 26. sept. 44, Rønde.

Side 222: Bedstemor.

På Nørre Nissum Højskole 1896

I året 1896 blev det bestemt, at jeg skulle på højskole; jeg valgte så at komme på Nissum, som var meget anerkendt den gang og er jo endnu; det var jo en lang rejse dertil, og den gang var vi ikke ret meget rejsevant, så jeg var jo lidt nervøs, da jeg skulle afsted; dog den anden maj rejste jeg sammen med en veninde derop. Vi rejste nu først en lille tur om ad Mogenstrup ved Vinderup, om at besøge hendes broder, som var skolelærer der; og så den

fjerde om morgenen rejste vi så til Nissum. Da vi kom til Humlum, vrimlede det med unge piger, som også havde været med toget; der stod også en af lærerne og tog imod os. Dem, der ikke kunne gå de 1½ mil, der var til Nissum, var der køretøjer efter, men de fleste gik den lange vej; jeg var imellem dem; vi gik så under spøg og sang og kom til Nissum midt på eftermiddagen, og efter at have fået noget at spise, blev vi alle 125 ialt anbragt i den største skolestue, og så skulle vi alle regne tre regnestykker, forresten meget lette, og derefter skulle vi skrive en genfortælling, den om Niels Bugge til Hald, og efter at vi var færdige, blev vi delt i 4 hold, A, B, C, D. (På D-holdet kom de, der ville læse til lærerinder; det var nu ikke min tanke at gøre det, men vi var 25 i den klasse, og vi smeltede snart sammen og var de prægteste veninder, og nu skulle undervisningen begynde. Vi havde mange forskellige lærere, på grund af at de også havde timer på seminariet, som lå ved siden af. Det var meget interessant at få alle sine skolefag opfriskede; det var dejlige interessante timer, og vi havde nogle flinke lærere, som vi alle holdt meget af; det var næsten allerbedst i dansktimerne; der gik det med liv og lyst; det gjorde det nu hele tiden, og tiden svandt alt for hurtigt, de tre måneder randt alt for hurtigt, og inden vi vidste af det, var vort dejlige højskoleophold forbi; vi ville vist allesammen gerne, at det skulle vare mere end dobbelt så længe; men tiden var gået, og vi skulle hjem igen. Det er en dejlig tid, og jeg vil råde alle unge piger, som ikke har været på højskole, at få lov at komme der; det er til gavn, både åndeligt og timeligt, det dejlige samvær med pigerne, de mange foredrag, andagterne, bibeltimerne, og alle de troende lærere og forstanderen, altsammen giver det en videre horisont. Jeg ville nødigt have undværet de tre måneder på Nørre Nissum Højskole.

Rønede, den 4. februar 1945, Line Friis

Side 243: Bedstemor.

Mit bryllup 6. juli 1901

Den 6. juli 1901 holdt jeg bryllup i Kastbjerg kirke med min forlovede Hans Friis Christensen af Illerup, Dover sogn ved Skanderborg. Det var den dejligste sommerdag, der kunne tænkes. Vi havde ikke indbudt ret mange gæster. Vi blev viet i kirken af sognepræsten pastor Bielefeldt; jeg husker endnu bryllupsteksten: Herren styre eders hjerter til Guds kærlighed og Kristi standhaftighed, 2. Thess. 3-5 cap. En stor højtidsdag var det for os begge. Af gæster var der Onkel Christian Slemmings fra Hammelev, Farbror Hans's fra Bredstrup, lærer Jørgensen og søster, svigermoder og min mands to søskende Michael og Augusta og min broder og hans kone, samt mine søskende derhjemme. To dage efter brylluppet flyttede vi ud i et pænt lille hus i nærheden af Grenå; der boede vi kun i et par år, så flyttede vi ind til Grenå og boede på Lillegade i en ejendom, som tilhørte træhdl. Gissel. Det var nemmere for min mand, da han havde sit meste arbejde i Grenå. Dog efter halvandet års forløb flyttede vi her til Rønede, og min mand begyndte som mester, og nu har vi boet her i fyrretyve år; og det har været gode år, skønt vi også har haft tider, hvor sygdom har været til huse; men i det hele og store har Herren været god imod os, og vi har haft en dejlig tid her i Rønede. Nu er vi bleven gamle, og måske vi også skal have vort sidste hvilested hernede på den skønne kirkegård ved Kalø skov.

Rønede, den 18/2 1945, Line Friis

Side 228: Bedstemor.

Min konfirmationsdag 1887

Det er nu ikke for det der er så meget at berette derfra; den gang var der ikke så store fester, eller vi blev overøst med gaver, som nu om stunder; men derfor var konfirmationsdagen alligevel en festdag, for det er jo ikke det udvortes, det kommer an på. Jeg havde gået til konfirmationsforberedelse i Rimsø hos sognepræsten pastor Wilhelm, en meget alvorlig og nidkær mand, som vi holdt meget af, og det lå ham meget på sinde, at vi børn fik rigtig fat i det med dåben og nåden, og at det var vor dåbspagt, vi bekræftede, og at blive hos Jesus altid. Hvor mange konfirmanter vi var, husker jeg ikke, men for mig var det en stor højtidsdag, en alvorlig dag. Da vi så kom hjem, var det en stiltfærdig fest; vi var ikke andre fremmede end mine søskende og vor nabos, Jens Thorsen med kone. Retterne var også meget beskedne; vi fik sødsuppe og hønsekød og kartofler, og så kaffe. Den gang var fordringerne ikke så store; jeg syntes, det var meget dejligt; vi var jo vant til nøjsomhed, men akkurat, jeg tror næsten mere tilfredse end nu, hvor der er en flothed uden ende.

Rønede, den 20/2 1945, Line Friis.

Side 229: (af Samuel)

Det er ikke let at få Mor til at skrive noget op her i bogen. Det kan vente til en anden gang, er hver gang hendes sædvanlige undskyldning. Den smule, hun har skrevet op, er kun blevet det efter gentagne opfordringer fra min side. For det med at vente til en anden gang kunne jo let gå hen at blive for sent nu, Mor går i sit to og halvfjerdstyvende år. Men nu er jeg glad for, at jeg dog har formået hende til at skrive lidt, ikke for hendes skyld, heller ikke for min, men måske for de, der om mange år sidder og læser, hvad der er skrevet op på disse blade. Først til den tid får det betydning, ikke nu.

Side 230: Bedstefar.

Min konfirmation

1888 i april måned blev jeg konfirmeret i Dover kirke af pastor A. Jensen, Svejstrup. Fra min konfirmationsundervisning husker jeg intet særligt. Præsten var drikkædlig og ikke meget regnet. Vi var 35 konfirmander fra det store Dover-Vange pastorat. Jeg stod nr. 4 på kirkegulvet; vi stod ikke efter alder, men nærmest efter rang og stand, og så efter gaver til præsten. Hvorfor jeg kom så højt op, var nok fordi jeg sad øverst i den betydeligste af skolerne. Det var en fattig tid, vi var mange søskende hjemme; det kneb hårdt for Fader at skaffe det nødvendige, skønt han var en ualmindelig flittig og dygtig mand. Far var murermester og havde folk i arbejde, og vi havde et lille sted til et par køer. Min konfirmationsdragt var ikke fin. Jeg fik min ældste broder Peters jakke og vest, som var lidt for stor til mig; så købte Far et par nye bukser og et par brugte sko hos en marskandiser i Skanderborg samt en blød filthat, og dermed var udrustningen færdig. På kirkegulvet tror jeg nok, det var ærligt, da jeg lovede at blive i min dåbspagt, men det var en åndelig død egn, og det fik ikke større betydning for mig foreløbig. Gildet i dagens anledning var ikke noget større og gaverne heller ikke. Jeg fik 2 kr. af min morbroder Mikkel, og så tror jeg nok, jeg fik 2 hvide lommetørklæder af en anden. Men jeg var glad og godt tilfreds. Søndagen efter skulle jeg så til alters. Jeg tror også nok, dette var alvorligt og højtideligt for mig. Mor var med, men Far kunne ikke, thi i ugen mellem konfirmation og altergang var han faldet ned og kunne ikke gå. Jeg var fæstet bort og skulle tjene hos gårdejer Ole Lund i Mjesing fra 1. maj. Der rejste jeg til og blev der i 2 år, hvorefter jeg kom i murerlære.

H. Friis, 20/2-45

Side 233: Bedstefar.

Min tid som vogterdreng

Da jeg var godt 11 år, kom jeg ud at tjene. Min første plads var på Illerup møllegård, hvor jeg tjente to somre 1885 og -86. Gården og møllen ejedes af 2 gårdmænd i Illerup og en sagfører i Skanderborg; den bestyredes af en gammel ungar, Jens Jensen og en ældre pige som husbestyrerinde. Disse var foruden mig hele folkeholdet på gården. Det var ikke så let for mig i begyndelsen, jeg var jo ikke vant til at være hjemmefra og heller ikke vant til så meget arbejde; jeg skulle jo tidlig op hver morgen og ud med køerne, og derefter flytte ungkreaturer og får; der var nok at løbe efter dagen igennem. Jeg længtes efter mit hjem; det var mig en stor tilfredsstillelse, at jeg kunne se hjem; ja, jeg kunne vist også undertiden se min mor gå udenfor; der var ca. 1½ km. Eftersom tiden gik og jeg blev kendt med forholdene og fik mere magt over tingene, blev jeg godt tilfreds i min stilling. Ja, jeg var vist egentlig stor på det ved at kunne magte en så stor plads og passe de mange dyr, og efterhånden fik jeg også tid til lidt for egen regning. Langt ude i marken var en stor slænbusk; den udhulede jeg ved at rydde noget af det indvendige bort og lave et tag over af gamle stykker tagpap, som var brudt ned fra møllehatten. Inde i huset havde jeg lavet en bæk og servicet(?) bestod af 3 vinglas, fødderne var knækkede af. Nogle få alen inde på naboens mark var et væld hul opsat med kampesten, som en brønd, deri var det klareste kildevand, hvoraf jeg sammen med min nabo-hjorddreng drak af mine vinglas inde i mit hus. Fra naturens side var ejendommen rigt udstyret med afvekslende skønhed. En dal, "Krogdal" gik gennem en del af marken med en eng og en bæk; der var altid noget interessant at se efter. Lige ved skellet på en anden gårds mark var en lille gruppe bøgetræer og i en af de største bøge var en kragerede; den besøgte jeg tit sammen med en pige, som passede køerne på den gård. I den vestlige udkant af marken ved Skanderborg-Silkeborg landevejen var også en dal, "Hindalen(?)" med en eng og en bæk, og op ad

bakkerne, som omgav engen, var der mange jordbær, hindbær og brombær, så der var meget af interesse. Det allerbedste af ejendommen var en eng, som lå ca. 2 km fra gården; der skulle køerne ned nogle dage, når høet var slået og kørt hjem. Der gik det med liv og lystighed sammen med de andre hjord drenge. Arbejde var der ikke meget af, kun at flytte køerne et par gange. Får og ungkreaturer måtte de derhjemme tage sig af. Inde mod land var en plantage af nøddetræer, og ved den yderste ende af engen bugtede åen sig, og lidt henne gik jernbanen over åen. Under broen opholdt vi os tit, når vi badede, og toget kom dundrende og brusende hen over os. Ja, der var mange, store glæder ved at være vogterdreng, vistnok også mange sorger; men de er for det meste glemte. Et par gange har jeg prøvet at falde af en hest; det skulle jo gå så stærkt, som det kunne. En gang løb fåreflokken løbsk med mig; jeg havde fået tøjerne om det ene håndled, så jeg ikke kunne slippe; jeg blev slæbt på maven ned ad en stejl bakke i vild fart, men heldigvis måtte de standse i en eng med højt græs.

Med hensyn til forplejning og værelse var dette jo altsammen efter tiden og ikke nær så flot som nu; men vi var ikke bedre vant og godt tilfredse. Bestyreren (var) på en måde god mod mig, men slem til at drikke og bande og sjofel i sin tale; dette var ikke godt for en lille dreng at gå og høre på; derfor har jeg ikke så gode minder om ham. Men ellers var hjorddrenge-tiden en god tid med mange glæder.

H. F. C. (21/2-1945)

Side 261:

Kærestebrev 1865

Side 261-262 har Samuel indklæbet et kærestebrev fra Bedstefars far og transskriberet teksten:

Til sypige Kjersten Sørensen hos skrædder P. Poulsen, Illerup mark pr. Skanderborg.

Svejstrup præstegård, d. 17/12-1865

Elskede ven.

Da jeg i dag har tid og lejlighed, så vil jeg tage til pennen for at lade dig vide, hvorledes jeg har det. Jeg er frisk og rask og har det godt, og det samme ønsker jeg at spørge fra dig igen, så snart muligt. Jeg har modtaget din skrivelse af 10. december, som jeg takker dig meget for. Nu er der så slet ikke andet i vejen end bare jeg kunne komme ind til dig noget oftere, da jeg længes meget efter at tale med dig; du må endelig komme herover så snart, du kan, da du bedre kan komme til mig end jeg kan komme til dig nu. Nu skal jeg fortælle dig, hvorledes det gik mig med min sidste skrivelse. Jeg flyede brevet med karlen til Skanderborg, for at han skulle levere det på posthuset, men så træffede han din fader dernede og flyede så ham brevet. Og din far ville så haft at vide, hvor han var fra, som han ikke ville sige ham, men så truede han ham med, at han ville læse det først før end du læste det. Du kan tro, jeg slet ikke var glad derved, da der var skrevet mere, end han måtte vide. Nu vil jeg sende dig min ringe skrivelse, da jeg ikke har tid at skrive mere, for jeg skal til Veng med præsten. Du må undskylde mig med, at det er skrevet dårligt, for min pen var ikke god og tiden var knap.

Din oprigtige Jens Peter Christensen.

Side 270: Bedstefar.

Fra Grenå til Rønde 29/6 1904

Efter at jeg havde arbejdet som svend hos murermester R. Krogh i Grenå i næsten 6 år, besluttede vi os til at søge anden steds hen, for at jeg kunne begynde en selvstændig forretning som murermester. Først tænkte vi på Nimtofte, men det viste sig vanskeligt at få lejlighed. På en rejse traf jeg sammen med min gamle højskolekammeret A. P. Pedersen, som havde begyndt en forretning i Rønde; han mente nok, der kunne blive en plads for mig der. Efter en del overvejelse bestemte vi os til at rejse. Ved Pedersen Hjorth fik vi en 2 værelses lejlighed ved hovedgaden hos en gammel mand, som hed Jensen. Det var en strålende sommerdag den 29. juni, da vi kørte fra Rønde med alle vore ejendele i 2 vogne; vi havde lejet vognmand Rudolf Christensen, Grenå. Vi kørte hele vejen, jeg på en af fragtvognene. Mor og vore 2 små børn, Samuel og Karen, i en 3. vogn, som tilhørte Severin Gidsel, Grenå; hos ham havde vi boet på Lillegade, han var vor gode ven. I Tirstrup kro holdt vi rast, hestene fik foder, og vi fik velsagtens en mellemmad. Ved aftenstid kom vi til vor lejlighed og fremtidige hjem i nuværende fru træhandler Petersens ejendom. En af vore bedste venner, Mors søskendebarn Kathrine fra Hammelev, nuværende gårdejer Svenning Jensens hustru fra Skrejrup var med for at hjælpe os lidt i den første tid. Det var med en del blandede følelser, vi forlod vort hjem i Grenå, hvor vi havde haft det så godt og havde så mange venner blandt de troende; vi vidste ikke, hvad fremtiden ville bringe, om der ville blive arbejde nok for en ung, ukendt mand. Ved min ven tømrermester Pedersens hjælp var jeg før vi rejste sikret et stykke arbejde ved opførelse af et hus i Kejlstrup for en gårdejer Jens Vand, som Pedersen havde at bygge. Foruden Pedersen kendte vi ikke andre i byen end forstander Herskind, som både Mor og jeg havde haft til lærer på Nissum Højskole, men snart blev vi kendt med mange ... De troendes samfund i Rønde tog ualmindelig godt og kærligt imod os, særlig maler Mikkelsen og hans hustru Petra, der boede skrås overfor os, og som blev vore bedste venner. Efter dette følte vi os snart hjemme i Rønde, og arbejde blev der nok af. Dette hjalp Pedersen mig også godt med at få mange gange. - Nu har vi boet her i 40 år og i denne lange tid modtaget meget godt fra Gud og mennesker.

Rønde d. 24. februar 1945, Hans Friis Christensen.

Side 273: Bedstefar.

"Mellemstrup"

Vort første hjem, et lille hus ved vejen mellem Åstrup og Bredstrup, i spøg undertiden kaldt Mellemstrup, var et lille, nyt hus ca. 14x13 alen, hvidkalket med tegltag. Jeg havde selv været med til at bygge det 1899. Der var en god have, og da Mor og jeg skulle giftes, havde jeg lyst til at købe det. Det lå ca. 1 km fra Grenå, hvor jeg jo havde mit arbejde som svend. Jeg fik det også købt 1900 for 1800 kr., og jeg syntes, vi kunne bo så dejligt der. Nogle af frugttræerne var brændte, da huset var brændt i 1899, men jeg plantede en række nye. Det var tanken, at vi skulle haft bryllup 1900, men 12. september måtte jeg rejse til Anholt for at forestå arbejdet med opførelse af en havnefogedbolig, og der blev jeg til 20. marts 1901. Da måtte jeg rejse hjem til Illerup på grund af min fars sygdom for at forestå noget byggearbejde, han havde påtaget sig. Der måtte jeg blive under Faders sygdom, død og begravelse og kom først til at arbejde i Grenå igen 22. juli 1901. I mellemtiden måtte jeg gøre en rejse til Grenå og Kastbjerg for at holde bryllup med Mor d. 6. juli. Det havde stået på længe; det skulle allerede have været året før sammen med hendes søster Kirstine, men så kom der jo så meget i vejen for mig; jeg kunne heller ikke få tid den gang, men nu var brylluppet jo bestemt til 6. juli, og så måtte jeg rejse tilbage til Illerup og først den 20. juli blev jeg nogenlunde færdig med arbejdet hjemme. Så måtte jeg endda se at få andre til at overtage det ene af de huse, Far havde påtaget sig at opføre. Så kunne vi endelig slå os til ro i vort eget hjem. Jeg husker endnu, hvilken glæde det var for mig at gå og ordne alt i hus og have sammen med hende. Ja, det er en stor lykke for

unge ægtefolk, at have hinanden og have deres eget også, især at have Jesus til Herre, og det var vi enige om, det var vor store Lykke.

Huset var jo nyt, da jeg købte det, endnu ikke malet og tapetseret, men det gjorde jeg vinteren før, da jeg var hjem me en lille tid fra Anholt på grund af frosten. Jeg satte også hegn om haven, hvor det manglede. Mor og jeg var jo fra landet og vant til bøndernes tænke- og væremåde; vi mente jo også, vi måtte forsyne os godt med føde og brændsel: vi købte os et saltkar så stort, at der godt kunne være 2 store slagtede svin deri. Det første år købte (vi) en hel gris og et helt får, ikke for at frådse, vi var sparsommelige, men for at have nok længe. Vi levede lykkelige i vort lille hjem og havde af og til besøg af vore troende venner fra Grenå og andre steder fra. Det første år gik alt godt og roligt; jeg gik jo på arbejde i Grenå hver dag, men kom hjem også om middagen. Men da vi havde været gift ca. 1½ år, fik vi Samuel (d. 20. novbr. 1902), så kunne vi ikke mere følges ad til kirke og møde eller besøge vore venner sammen; så blev Mor bange for at være ene hjemme, og det blev værre og værre. Så ihvor nødig jeg end ville, måtte jeg leje en lejlighed i Grenå, hvor vi så flyttede til til oktober flyttedag, 20. oktober 1903, hos Severin Gissel, Lillegade. Der var også en anden ting, der gjorde, at Mor var ked af at bo i huset. Vi havde en brønd med rigeligt og godt vand (træpumpe), men der var så fuldt af bænkebidere og andet kryb, så Mor ofte måtte hente vand til husholdningen hos gårdejer Hans Mikkelsen i Bredstrup, der var hendes farbroder; der hentede vi også mælk. Vi lejede huset ud til en fisker, han skulle også have hønsene, men vi fik vist ikke noget videre, hverken husleje eller for hønsene. Ved juletid (30. december) kom en forhv. gårdmand ind til os i Grenå og spurgte, om vi ville sælge vort hus; det ville vi gerne, og efter at han havde set det, fik vi hurtigt handlet. Det kostede 1750 kr. Sådan gik det med vort første hjem.

Rønede, den 24. febr. 1945, Hans Friis Christensen.

Side 276: Bedstemor.

Nu har Far fortalt om sit hyrdeliv; så må jeg også hellere fortælle lidt om mit også, for også jeg har været "hjord", som de sagde på jysk. Fra jeg var 11 år, og til jeg blev konfirmeret, var det mit arbejde at passe køerne om sommeren, når jeg ikke var i skole; jeg syntes, det var dejligt at trække køerne ud om morgenen tidlig. Lærkerne sang, og alting var så frisk sådan en som mormorgen, og når jeg var oppe at flytte, blev jeg tit derude; så fandt jeg firkløver og fuglereder, og så passede jeg på, at køerne aldrig kunne nå og ødelægge rederne, de måtte ikke kunne nå dem i tøjrlaget; og så efter høst, når alt kornet var væk fra marken, så skulle køerne gå løse. Det var nu især i kæret, men det var jeg også vældig glad for; det var morsomt at være i kæret; der er altid så meget interessant. Der var nu flere både drenge og piger, der passede kreaturer i andre enge ved siden af; når så køerne gik roligt, stegte vi kartofler, lavede små sivstole, plukkede hjertegræs. Drengene byggede hytter, som vi kunne gå ind i, når det blev regnvej, og så legede vi, så det var morsomt at være i kæret, når vejret var godt; men når det blev koldt, var køerne mere urolige, så skulle jeg passe på, at de ikke løb hjem; for det ville de gerne. Men det var et dejligt liv at være i naturen det meste af dagen; det ville jeg så gerne den gang; men så efter min konfirmation holdt hyrdelivet tildels op, så skulle jeg være inde og tage del i det huslige arbejde, og det var jeg også meget glad for; ja, om høsten var jeg igen med at hjælpe til, det var nu strengt arbejde at binde op efter en mejer.

Line Friis, 25/2-1945

Side 297: Indklæbet brev fra Bedstefar, dateret 5/6 42.

Kære Samuel.

Jeg har heller ikke været i skoven idag, jeg har haft meget travlt med vurderinger de sidste 4 dage, og idag har jeg skrevet hele dagen. Så er du i Vestjylland, kære Samuel. Hvad mon Gud nu har i sinde med dig; vi er altid spændt på, hvordan det går dig; vi beder daglig for dig, først og fremmest at du helt må komme til hvile i Guds nåde, men vi beder også om, at du må få en stilling og en livsgerning. Pas nu på, kære Samuel, at ingen af de nye kammerater skal forføre dig til noget ondt. Det kan være interessant at være derude en tid; der er altid noget nyt at se. Det er jo en gammel ridderborg, du bor på, og der er jo ikke langt til det berømte Vosborg. Ja, du må over at høre Kaj Munk. He kirke er jo også en stor seværdighed, især indvendig. Jeg var der en gang for at se den; det var i 1897, (da) jeg arbejdede som svend i Ringkøbing. Der (er) jo heller ikke langt til Lemvig og Nissum og mange andre skønne ting. Jeg holder så meget af Vestjylland; thi derude fandt jeg Gud, og dette ophold derude blev bestemmende for hele mit liv. Hvad mon det er for folk, du er sammen med. Det er vel ikke almindelige bissere, det er snarere folk, der er slået ud, ligesom du. Blot du nu kan holde ud til det hårde arbejde, det er du jo ikke vant til. Gid du nu må have det rigtig godt, kære Samuel. Livet derude i det sunde klima og opholdet i fri luft sammen med den gode kost vil nok gøre dig godt. Herren velsigne og bevare dig. Kærlig hilsen fra din Far.

(Brevet skrevet til mig under mit ophold på herregården
Pallisbjerg pr. Ulfborg fra 1. juni 1942 til 17. dec. s.å.).

Side 301: Samuel.

Hele påsken har for mig været en arbejdsperiode. Med hvad? spørger man. Er det noget nyttigt, du tager dig for? Ellers skulle skam arbejde? Man kan kalde det nyttigt eller unyttigt, som man vil, men det er i alle tilfælde såre interessant at notere nogle af dagens begivenheder op. Ikke mindst i disse spændende dage, vi nu gennemlever. Det er altså ikke for at tjene penge, jeg gør det; for der er ingen fortjeneste ved noget af det, men af lutter interesse for sagen, og engang vil det virke meget interessant at slå op i disse bøger. Det bliver måske ikke i min tid, men så i slægtens, der følger efter. Ingen skal kalde mig doven og ugidelig, heller ikke på dette område; og så er der endda gået meget tabt, som jeg gerne ville have opbevaret. Dog mange vigtige holdpunkter har jeg allerede beskrevet ...

Side 321: Bedstemor.

Mors erindringer

Jeg bliver forlangt til at skrive lidt om mine erindringer. Nu er jeg så gammel, så det kan godt være, der er ting, som jeg har glemt. Den gang jeg var en 10 år, byttede min far den gård, som vi havde i Højskoven med en noget større gård i Kastbjerg, samme sogn; jeg kan huske, da vi børn hørte det, blev vi meget glade, for det ville jo blive en stor forandring at rejse fra den ensomme gård i Højskoven til en gård midt i en by. Vi var især meget spændt på, hvordan det skulle gå, når vi skulle skifte skole; hvordan mon den skolelærer var, sagde vi tit til hinanden. Nåh, dagen kom og vi flyttede, og nogle dage efter flytningen skulle vi jo så i skole; vi blev meget kærligt modtaget af læreren, og vi kom straks til at holde af ham, og tiden gik, og vi kom til at holde mere og mere af ham; han var en meget dygtig og god lærer, og jeg syntes, skoledagene var hele festdage. Den gang, jeg blev konfirmeret og så ikke skulle i skole mere, græd jeg mine modige tårer, jeg ville rigtigt nok gerne have fortsat med skolen. Når jeg tænker tilbage, er det altid med glæde over de gode minder fra min barndom, og fra skoledagene. Høyer hed den gode og dygtige lærer, og efter at jeg er bleven voksen, har jeg truffet ham siden; jeg syntes, det var helt fest at tale med ham. Gid der endnu er mange sådanne lærere.

Røn de, den 29. april 1945. Line Friis